

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Факультет психології

Кафедра соціальної роботи

На правах рукопису

Демиденко Мирослава Миколаївна

**«Соціальні мережі як простір мобілізації онлайн-активізму в умовах
війни»**

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
бакалавра соціальної роботи

Науковий керівник:

кандидат

соціологічних наук,

доцент Литва Людмила

Андріївна

Допущено до захисту в ЕК

Кафедра соціальної роботи

Завідувач кафедри соціальної роботи

кандидат соціологічних наук, доцент

Люта Леся Петрівна

(підпис)

Київ – 2026 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ПРОСТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	6
1.1. Соціальні мережі як середовище соціальної взаємодії	6
1.2. Психологічні особливості онлайн-взаємодії	11
1.3. Соціальна робота в умовах цифровізації	16
1.4 Волонтерство і онлайн активізм	24
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ОНЛАЙН-АКТИВІЗМУ	28
2.1. Організація дослідження та характеристика вибірки	28
2.2. Методи дослідження	31
2.3. Результати дослідження проблем онлайн-активізму	33
2.4. Узагальнення результатів та визначення ключових проблем	52
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	56
3.1. Обґрунтування необхідності та програма онлайн-тренінгу	56
3.2. Реалізація онлайн-тренінгу	65
3.3. Оцінка ефективності тренінгу	67
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена глибокими трансформаціями соціальної взаємодії в умовах цифровізації суспільства, у межах яких соціальні мережі поступово перетворюються не лише на засіб комунікації, а й на простір громадянської участі, волонтерської мобілізації, цифрової солідарності та нових форм соціальної роботи. Сучасне мережеве суспільство формує нову логіку соціальних зв'язків, у якій швидкість поширення інформації, публічність комунікації та можливість оперативної мобілізації аудиторії суттєво впливають на реалізацію соціальних ініціатив, підтримку вразливих груп населення та розвиток громадянського активізму. Особливої актуальності дана проблематика набуває в умовах суспільної нестабільності, інформаційної війни та зростання ролі цифрових платформ у сфері соціальної підтримки, коли онлайн-взаємодія дедалі частіше стає одним із механізмів реагування на соціальні виклики.

Ступінь наукової розробленості проблеми представлений у працях, присвячених феномену мережевого суспільства, цифрової комунікації, психологічним аспектам взаємодії у соціальних мережах та цифровізації соціальної роботи, зокрема дослідженнях Р. Войтович [8], І. Гавриленко [10], Ю. Данько [16; 17], К. Коган [24], І. Яреми [64], О. Агаркова [1], Л. Березовської [4], О. Білецького [5], С. Назара [37], Т. Семигіної [52], А. López Peláez [67; 68], E. Raya Diez [69] та інших авторів. Водночас, попри наявність значної кількості наукових праць, недостатньо комплексно дослідженими залишаються питання онлайн-активізму як форми нової соціальної роботи, особливостей цифрової солідарності та практичних механізмів використання соціальних мереж у реалізації соціальних ініціатив, що й зумовлює потребу подальшого наукового осмислення зазначеної проблематики.

Об'єкт дослідження — онлайн-активізм як форма залученості до соціальної життєдіяльності задля суспільного блага.

Предмет дослідження — соціальні мережі як простір мобілізації онлайн-активізму та підтримки соціальної солідарності в умовах війни.

Мета дослідження: теоретично осмислити та емпірично дослідити потенціал соціальних мереж як простору для мобілізації соціальної активності громадян задля суспільного блага в умовах війни.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до розуміння соціальних мереж як простору соціальної взаємодії в умовах цифровізації суспільства.
2. Дослідити специфіку онлайн-активізму й цифрової солідарності як соціального явища задля реалізації соціальних ініціатив в умовах війни.
3. Здійснити емпіричне дослідження особливостей практик онлайн-активізму у реалізації соціальних ініціатив в умовах війни.
4. Представити програму едукативного заходу з розвитку навичок мобілізації онлайн-активістів для реалізації соціальних ініціатив.

Гіпотеза дослідження: соціальні мережі в умовах цифровізації суспільства виступають не лише засобом комунікації, а й ефективним простором нової соціальної роботи, у межах якого онлайн-активізм та цифрова солідарність сприяють мобілізації громадянської участі, розвитку волонтерських практик, підтримці соціально вразливих груп населення та формуванню нових механізмів соціальної підтримки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури, узагальнення, порівняльний аналіз, case-study (аналіз кейсів), анкетування, методи описової статистики, контент аналіз, тренінгові технології (онлайн формат).

Характеристика вибірки. У дослідженні взяли участь 40 респондентів, які ведуть соціально орієнтовані сторінки у соціальних мережах, беруть участь у волонтерських або громадських онлайн-ініціативах, поширюють суспільно значущу інформацію або долучаються до цифрових форм громадянської активності. До вибірки увійшли представники різних вікових груп та різних сфер діяльності, зокрема студенти, працівники соціальної сфери, волонтери та громадські активісти. Така структура вибірки дозволяє охопити різні моделі

участі в онлайн-активізмі та простежити особливості сприйняття цифрової взаємодії представниками різних соціальних груп.

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про соціальні мережі як простір нової соціальної роботи, а також у систематизації теоретичних підходів до розуміння онлайн-активізму, цифрової солідарності та психологічних особливостей цифрової взаємодії. Результати дослідження розширюють наукове осмислення процесів цифровізації соціальної сфери та трансформації сучасних форм соціальної підтримки.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у діяльності соціальних працівників, волонтерських і громадських організацій, а також у процесі підготовки фахівців соціальної сфери. Розроблена програма онлайн-тренінгу може бути використана для розвитку цифрових компетентностей, навичок онлайн-активізму та організації соціальних ініціатив у цифровому середовищі.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ПРОСТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

1.1. Соціальні мережі як середовище соціальної взаємодії

Аналіз соціальних мереж як феномену сучасної соціальності потребує виходу за межі їх суто технологічного трактування та звернення до ширшого контексту становлення інформаційного й мережевого суспільства. Саме в цьому середовищі відбувається трансформація базових принципів соціальної взаємодії, що провокує появу нових форм комунікації, координації та соціальної мобілізації.

Як зазначає Р. Войтович, мережеве суспільство постає як якісно новий тип соціальної організації, у якому домінують горизонтальні зв'язки, гнучкі структури та децентралізовані форми управління [8, с. 5]. У цьому контексті соціальні зв'язки перестають бути жорстко закріпленими в інституційних рамках, натомість набувають динамічного та ситуативного характеру. Подібною позиції дотримується й І. Гавриленко, який наголошує, що мережеве суспільство слід розглядати не лише як технологічну реальність, а як історичну стадію розвитку соціальності, що трансформує способи взаємодії між індивідами та соціальними групами [10, с. 65].

Водночас, Я. Пасько підкреслює, що перехід від ієрархічних до мережевих моделей не означає повного витіснення традиційних форм соціальної організації, а радше їх взаємодію та взаємодоповнення [38, с. 261]. Це спостереження є принципово важливим, оскільки дозволяє уникнути спрощеного уявлення про мережеве суспільство як абсолютну альтернативу ієрархії. Радше йдеться про формування складної соціальної тканини, де мережеві та ієрархічні структури співіснують, створюючи нові конфігурації соціальної взаємодії.

У свою чергу, Л. Різняк акцентує увагу на тому, що мережеве суспільство створює як нові можливості для соціальної консолідації, так і нові виклики, пов'язані з фрагментацією соціального простору [50, с. 30]. Це означає, що зростання кількості комунікативних каналів не завжди призводить до посилення

соціальної згуртованості, а іноді, навпаки, сприяє формуванню ізольованих інформаційних «бульбашок».

Подальший розвиток цієї думки знаходимо у В. Співака, який розглядає мережеве суспільство як середовище, де соціальні взаємодії дедалі більше опосередковуються цифровими технологіями [54, с. 95]. Саме ця опосередкованість, на нашу думку, стає ключовою характеристикою сучасної соціальності: взаємодія більше не прив'язана до фізичного простору, а відтак набуває нових часових і просторових вимірів.

Не менш важливим є зв'язок між процесами цифровізації та глобалізації. А. Гриценко та Т. Бурлай наголошують, що цифровізація виступає каталізатором соціальних змін, впливаючи на економічні, культурні та соціальні процеси [15, с. 27]. У цьому контексті соціальні мережі постають не як ізольоване явище, а як елемент ширшої трансформації суспільства, що охоплює всі сфери життєдіяльності.

Зі свого боку, Л. Степанова підкреслює, що становлення інформаційного суспільства супроводжується трансформацією комунікативних процесів: від лінійних моделей передачі інформації до інтерактивних і багатовекторних [55, с. 207]. Це положення безпосередньо підводить до розуміння соціальних мереж як середовища, де комунікація набуває характеру постійного обміну, а не одностороннього впливу.

Нормативне закріплення цих процесів відображене у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка визначає цифровізацію як ключовий напрям суспільного розвитку [56]. Це свідчить про інституціоналізацію цифрових трансформацій та їх визнання на рівні державної політики.

Відтак, звернення до концепції мережевого суспільства є не лише теоретично виправданим, а й методологічно необхідним для аналізу соціальних мереж. Саме вона дозволяє розглядати соціальні мережі не як окремий інструмент комунікації, а як складову ширшої системи соціальних відносин, у якій відбувається переосмислення самої природи соціальної взаємодії.

У межах мережевого суспільства соціальні мережі поступово трансформуються з технічних платформ у повноцінне соціальне середовище, що визначає характер сучасної взаємодії. Як наголошує Ю. Данько, соціальні мережі є формою сучасної комунікації, яка поєднує швидкість передачі інформації з можливістю масового залучення користувачів [16, с. 180]. Водночас у своїй іншій праці автор підкреслює, що соціальні мережі слід розглядати як невід’ємний елемент становлення мережевого суспільства [17, с. 55].

К. Коган, розглядаючи соціальні мережі як елемент нового соціального середовища, акцентує увагу на їх здатності формувати нові моделі взаємодії, що виходять за межі традиційних соціальних інститутів [24, с. 64]. Це означає, що соціальні мережі не лише відображають соціальну реальність, а й активно її конструюють.

Особливої уваги заслуговує поєднання приватного, публічного та громадянського вимірів у соціальних мережах. Як зазначає О. Шевчук, соціальні мережі стали невід’ємною частиною повсякденного життя, стираючи межі між особистим і суспільним [63, с. 39]. Це призводить до появи нових форм самопрезентації, де індивід одночасно виступає як приватна особа, учасник спільноти та суб’єкт публічного висловлювання.

Водночас, як підкреслюють В. Погромська та Г. Дубіна, соціальні мережі мають амбівалентний характер: поряд із розширенням можливостей комунікації вони породжують нові соціальні проблеми, зокрема інформаційне перевантаження та зниження якості міжособистісних контактів [39, с. 112]. У цьому контексті доцільно погодитися з позицією авторів, адже надмірна інтенсивність цифрової взаємодії нерідко призводить до поверхневості соціальних зв’язків.

З теоретичної точки зору, важливим є підхід І. Яреми, який розглядає цифрову комунікацію як комплексний феномен, що поєднує технологічні, соціальні та культурні аспекти [64, с. 48]. Це дозволяє розглядати соціальні мережі не лише як канал передачі інформації, а як середовище символічного обміну, де формуються значення, цінності та соціальні норми.

Отже, соціальні мережі постають як середовище, у якому переплітаються різні типи соціальної взаємодії. Вищевикладене дає підстави стверджувати, що їх аналіз потребує міждисциплінарного підходу, який враховує соціальні, культурні та комунікативні аспекти.

Однією з ключових функцій соціальних мереж у сучасному суспільстві є їх роль у формуванні громадської думки. В. Кудлай наголошує, що соціальні мережі виступають важливим інструментом впливу на суспільні настрої, забезпечуючи швидке поширення інформації та можливість її обговорення [31, с. 184].

У цьому контексті слід звернути увагу на роль цифрового контенту. Як зазначає К. Дарованець, саме зміст інформації, що циркулює в мережі, визначає характер громадської думки, формуючи певні уявлення, оцінки та поведінкові установки [18, с. 669]. Це підкреслює необхідність критичного аналізу інформаційних потоків у соціальних мережах.

Водночас О. Мацьопа підкреслює, що інформаційні технології, зокрема соціальні мережі, відіграють ключову роль у формуванні громадської думки в сучасній Україні [35, с. 82]. Подібну позицію підтримує І. Глушко, який розглядає соціальні мережі як інструмент розвитку демократичного суспільства, що забезпечує відкритість і доступність публічного дискурсу [12, с. 93].

Як зазначає Л. Литва, сучасні медіа посідають провідне місце серед інститутів соціалізації, оскільки забезпечують трансляцію соціокультурних практик і формують уявлення про життєвий успіх [32, с. 100].

Однак, як слушно зауважує Ю. Бойко, соціальні мережі можуть використовуватися не лише як інструмент демократизації, а й як засіб інформаційного впливу та маніпуляції, особливо в умовах інформаційної війни [6, с. 236]. Це створює ризики поляризації суспільства та поширення дезінформації.

Таким чином, соціальні мережі виступають амбівалентним інструментом: з одного боку, вони сприяють розширенню демократичної участі, з іншого – створюють нові виклики для інформаційної безпеки та соціальної стабільності.

На нашу думку, саме ця подвійність визначає необхідність їх подальшого наукового осмислення.

Окрім функцій комунікації та формування громадської думки, соціальні мережі дедалі більше виконують роль інструменту соціальної консолідації. Як зазначає Л. Різник, мережеве суспільство створює умови для нових форм згуртованості, що базуються на спільних інтересах та цінностях [50, с. 32].

У цьому контексті важливим є феномен цифрової солідарності. В. Вовк підкреслює, що соціальні мережі відіграють значну роль у формуванні колективної ідентичності, зокрема в українському суспільстві [7, с. 6]. Це створює підґрунтя для виникнення спільнот, об'єднаних навколо певних соціальних проблем або цінностей.

Практичний вимір цього процесу відображено у дослідженні О. Карпенко та співавторів, які розглядають волонтерів як рушійну силу цифровізації соціальної підтримки [23, с. 104]. Подібну позицію висловлює А. Каркач, наголошуючи на ролі цифрових технологій у залученні різних соціальних груп до волонтерської діяльності [22, с. 65].

Законодавче підґрунтя цих процесів визначене Законом України «Про волонтерську діяльність», який регламентує основні засади організації та здійснення волонтерської діяльності [41]. Це свідчить про інституційне визнання ролі громадянської активності, у тому числі в цифровому середовищі.

Узагальнюючи викладене, доцільно запропонувати таке визначення: цифрова солідарність – це форма соціальної згуртованості, що виникає у цифровому середовищі на основі спільної реакції на соціальні виклики та реалізується через інформаційну підтримку, онлайн-мобілізацію та волонтерську взаємодію. Відтак, соціальні мережі постають не лише як середовище комунікації, а як простір формування нових форм соціальної відповідальності.

Функціонування соціальних мереж як середовища соціальної взаємодії неможливе поза правовим полем. Закон України «Про інформацію» визначає основні принципи інформаційних відносин, зокрема право на доступ до

інформації [46]. Це право деталізується у Законі України «Про доступ до публічної інформації», який забезпечує відкритість діяльності органів влади [42].

Водночас важливим аспектом є захист персональних даних. Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних», обробка інформації про особу має здійснюватися з дотриманням принципів законності та конфіденційності [45]. У цифровому середовищі це набуває особливого значення, оскільки обсяг оброблюваних даних постійно зростає.

Регулювання електронних комунікацій здійснюється Законом України «Про електронні комунікації», який визначає правові засади функціонування відповідної сфери [44]. Додатково Закон України «Про електронні довірчі послуги» встановлює механізми забезпечення довіри в цифровому середовищі [43].

Питання кібербезпеки врегульовані Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», що визначає основні напрями державної політики у цій сфері [47]. Це особливо актуально в умовах зростання кіберзагроз.

Стратегічні орієнтири цифрового розвитку визначені у Концепції розвитку цифрової економіки та відповідній постанові Кабінету Міністрів України [26; 19], що свідчить про системний підхід держави до цифровізації.

Узагальнюючи, нормативно-правове забезпечення створює рамкові умови функціонування соціальних мереж, балансуючи між свободою комунікації та необхідністю захисту прав і безпеки користувачів. Вищевикладене дає підстави стверджувати, що правове регулювання є невід’ємним елементом сучасного цифрового середовища, без якого його ефективне функціонування є неможливим.

1.2. Психологічні особливості онлайн-взаємодії

Якщо у попередньому підрозділі соціальні мережі розглядалися як простір організації соціальних зв’язків, то на цьому етапі дослідження доцільно

зосередитися на тому, яким чином цифрове середовище впливає на внутрішній світ особистості, її сприйняття, поведінку, емоційні стани та процеси самоідентифікації. Така зміна аналітичного фокусу дозволяє глибше зрозуміти природу онлайн-взаємодії як феномену, що поєднує соціальне й психологічне виміри.

Цифровізація комунікативних процесів зумовила появу нових форм міжособистісної взаємодії, які суттєво відрізняються від традиційного безпосереднього спілкування. Як зазначає І. Ярема, цифрова комунікація характеризується інтерактивністю, мультимедійністю та відсутністю жорсткої прив'язки до часу й простору [64, с. 48]. Це означає, що комунікативні акти в онлайн-середовищі можуть відбуватися асинхронно, що змінює саму логіку взаємодії.

Подібну думку висловлює Л. Степанова, наголошуючи, що сучасні комунікаційні процеси набувають нелінійного характеру, що проявляється у множинності каналів передачі інформації та їх взаємопереплетенні [55, с. 207]. У цьому контексті онлайн-взаємодія постає як процес, що не має чітко визначеного початку чи завершення, а радше є постійним інформаційним потоком.

Водночас Ю. Данько підкреслює, що соціальні мережі забезпечують високу швидкість обміну інформацією, що значно перевищує можливості традиційних форм комунікації [16, с. 181]. Проте така швидкість нерідко супроводжується фрагментарністю сприйняття, коли інформація споживається уривками, без глибокого осмислення.

З психологічної точки зору, важливими є також візуальність і публічність цифрової взаємодії. Як зазначає А. Мгалоблішвілі, сучасні користувачі соціальних мереж значною мірою орієнтуються на візуальні форми самопрезентації, що впливає на їхню поведінку та спосіб сприйняття інших [36, с. 203]. У свою чергу, Л. Котлова, І. Долінчук та Н. Хоменко наголошують, що публічність онлайн-комунікації змінює характер міжособистісних відносин,

оскільки будь-яке висловлювання потенційно стає доступним широкій аудиторії [29, с. 102].

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що онлайн-взаємодія не є простою реплікацією традиційного спілкування у цифровому форматі. Вона формує якісно новий тип комунікації, де швидкість, фрагментарність, візуальність і публічність стають визначальними характеристиками, а межі між приватним і публічним набувають розмитого характеру.

Однією з ключових психологічних особливостей онлайн-взаємодії є трансформація процесів самоідентифікації. Соціальні мережі створюють специфічний простір, у якому індивід не лише взаємодіє з іншими, а й постійно конструює власний образ.

Як зазначає О. Агарков, цифрове середовище істотно впливає на самоідентифікацію особистості, змінюючи способи її соціальної поведінки та самосприйняття [1, с. 74]. У цьому контексті важливою є думка О. Запорожченка, який підкреслює, що ідентичність в інформаційному суспільстві стає більш гнучкою, динамічною та залежною від комунікативного контексту [21, с. 13].

Розвиваючи цю тезу, О. Поліщук наголошує на тому, що соціальні мережі виступають середовищем, у якому відбувається процес ідентифікації через взаємодію з іншими користувачами та реакцію на їхні оцінки [40, с. 111]. Це означає, що віртуальна ідентичність формується не лише через самопрезентацію, а й через соціальне визнання.

Поняття «віртуальної ідентичності» детально аналізує В. Токарева, яка визначає її як специфічну форму самовираження, що існує у цифровому середовищі та може відрізнятися від офлайн-образу особистості [58, с. 293]. У своїй попередній праці авторка підкреслює, що формування цієї категорії пов'язане з розвитком інтернет-комунікації та зростанням ролі цифрових платформ у житті людини [59, с. 65].

Особливого значення набуває також колективний вимір ідентичності. Н. Вовк зазначає, що соціальні мережі відіграють важливу роль у формуванні

самоідентичності українського суспільства, сприяючи усвідомленню спільних цінностей і культурних орієнтирів [7, с. 6].

Узагальнюючи наведені підходи, доцільно підкреслити, що онлайн-ідентичність не слід розглядати як штучну або вторинну щодо «реальної» особистості. На нашу думку, це радше цифрова форма її соціальної представленості, у якій поєднуються самопрезентація, соціальне визнання та належність до певних спільнот. Саме ця структурна складність робить процес самоідентифікації в умовах соціальних мереж особливо складним і водночас значущим для розуміння сучасної соціальності.

Психологічний вплив соціальних мереж є багатовекторним і не може бути зведений до однозначно позитивного чи негативного ефекту. Як зазначає Л. Березовська, використання соціальних мереж може як сприяти психологічному благополуччю особистості, так і створювати додаткові ризики для її емоційного стану [4, с. 30].

Подібну амбівалентність підкреслюють О. Гречановська, О. Мегем та Л. Потапюк, які встановили, що соціальні мережі впливають на самооцінку молоді через механізми соціального порівняння [14, с. 62]. Постійне зіставлення себе з іншими користувачами може призводити до зниження самооцінки та формування почуття незадоволеності собою.

Особливу увагу дослідники приділяють підліткам як найбільш вразливій категорії користувачів. О. Шевчук наголошує, що інтенсивне використання соціальних мереж може негативно впливати на психоемоційний стан молоді, викликаючи тривожність та емоційне виснаження [62, с. 99].

Зі свого боку, Н. Малєєва розглядає залежність від соціальних мереж як соціально-психологічний феномен, що характеризується нав'язливим прагненням до онлайн-активності та втратою контролю над часом, проведеним у мережі [33, с. 64]. Це підкреслює необхідність розглядати соціальні мережі не лише як ресурс, а й як потенційне джерело психологічних проблем.

Водночас, як зазначають Л. Котлова, І. Долінчук та Н. Хоменко, соціальні мережі можуть виконувати й компенсаторну функцію, забезпечуючи підтримку,

спілкування та відчуття належності до спільноти [29, с. 104]. Це особливо важливо для осіб, які відчувають соціальну ізоляцію в офлайн-середовищі.

Отже, вплив соціальних мереж на психологічний стан особистості є суперечливим. Відтак, оцінюючи цей вплив, доцільно враховувати як позитивні, так і негативні аспекти, а також індивідуальні особливості користувачів і контекст їхньої взаємодії з цифровим середовищем.

Ефективність і безпечність онлайн-взаємодії значною мірою залежать від рівня цифрової культури та компетентності користувачів. Як зазначають Л. Гаврілова та Я. Топольник, цифрова культура включає систему знань, навичок і цінностей, що забезпечують адекватну поведінку в цифровому середовищі [11, с. 3].

У цьому контексті важливим є поняття цифрової грамотності, яке передбачає здатність критично оцінювати інформацію та використовувати цифрові технології відповідально. Як підкреслює Л. Городенко, інформаційна нерівність залишається суттєвою проблемою сучасного суспільства, обмежуючи доступ окремих груп до цифрових ресурсів [13, с. 57].

Проблема доступності цифрового середовища також порушується у дослідженні А. Войтовської та В. Квашука, які акцентують увагу на необхідності впровадження стандартів доступності, зокрема WCAG [9, с. 3]. Це свідчить про важливість створення інклюзивного цифрового простору.

Зі свого боку, Т. Хлівнюк наголошує, що цифровізація може як сприяти соціальній інклюзії, так і поглиблювати соціальну нерівність [60, с. 137]. Це ще раз підтверджує необхідність розвитку цифрових компетентностей як умови рівного доступу до можливостей, які надають соціальні мережі.

Водночас К. Дарованець підкреслює, що здатність критично сприймати цифровий контент є ключовою умовою формування об'єктивної громадської думки [18, с. 670]. На нашу думку, саме ця здатність стає визначальним чинником безпечної взаємодії у цифровому середовищі.

Сучасний цифровий простір не є нейтральним середовищем: він активно використовується як інструмент інформаційного впливу. Як зазначає Ю. Бойко,

соціальні мережі можуть виступати зброєю в умовах інформаційної війни, впливаючи на свідомість користувачів [6, с. 236].

О. Мацьопа також підкреслює, що інформаційні технології здатні формувати громадську думку, що робить їх потужним інструментом впливу [35, с. 83]. У цьому контексті користувачі стають вразливими до маніпуляцій, особливо за умов надмірного інформаційного навантаження.

Психологічні наслідки цього впливу розкриває Л. Березовська, яка вказує на зростання рівня тривожності та емоційної напруги серед користувачів соціальних мереж [4, с. 32]. Подібну позицію висловлює О. Шевчук, наголошуючи на ризиках емоційного виснаження в умовах постійного інформаційного потоку [62, с. 100].

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнного стану. Ю. Сахарук підкреслює необхідність адаптації соціальної роботи до нових викликів, зокрема забезпечення психологічної підтримки населення [51, с. 75].

Таким чином, психологічні ризики цифрової взаємодії вимагають системного підходу до їх подолання. Вищевикладене дає підстави стверджувати, що соціальні мережі одночасно є ресурсом і джерелом ризиків, а отже потребують не лише технологічного, а й соціально-психологічного супроводу, що безпосередньо підводить до необхідності розвитку соціальної роботи в цифровому середовищі.

1.3. Соціальна робота в умовах цифровізації

Цифровізація соціальної сфери є не лише технічним оновленням способів надання допомоги, а глибшою зміною самої логіки соціальної роботи. Якщо традиційно соціальна підтримка асоціювалася передусім із безпосереднім контактом фахівця й отримувача послуг, то в умовах цифрового суспільства дедалі більшого значення набувають дистанційні канали комунікації, електронні сервіси, цифрові реєстри, онлайн-консультування та мережеві форми взаємодопомоги.

О. Білецький зазначає, що інтеграція цифрових технологій у соціальну роботу відкриває нові перспективи для підвищення доступності соціальних послуг, однак водночас актуалізує низку професійних і організаційних викликів [5, с. 39]. Ця позиція є методологічно важливою, оскільки дозволяє уникнути однобічного сприйняття цифровізації як безумовного прогресу. Радше йдеться про складний процес, у якому технологічні можливості мають бути узгоджені з гуманістичною природою соціальної роботи.

С. Назар, досліджуючи цифровізацію соціального обслуговування в Україні, підкреслює, що цифрові інструменти здатні оптимізувати доступ громадян до соціальних послуг, скоротити часові витрати та підвищити прозорість адміністративних процедур [37, с. 310]. Подібний акцент простежується у праці М. Скочко, де цифрові та інформаційні технології розглядаються як важливий елемент сучасної системи соціального захисту [53, с. 121].

Водночас В. Костіна, О. Могилка та І. Новак наголошують, що цифровізація соціальної допомоги супроводжується не лише позитивними змінами, а й проблемами, пов'язаними з нерівним доступом до технологій, недостатньою цифровою компетентністю отримувачів послуг і працівників соціальної сфери [27, с. 232]. Саме тому цифровізацію не можна ототожнювати з автоматичним підвищенням якості соціальної допомоги. Вона створює лише інструментальні передумови, ефективність яких залежить від організаційної культури, професійної підготовки кадрів і чутливості системи до потреб різних соціальних груп.

О. Балухтіна та Р. Венгер, аналізуючи зарубіжні практики цифрової трансформації соціальної сфери, звертають увагу на необхідність адаптації міжнародного досвіду до українського соціального, інституційного та правового контексту [3, с. 36]. Це положення є особливо значущим, адже механічне запозичення цифрових рішень без урахування локальних умов може призвести не до покращення соціальної підтримки, а до її формалізації.

А. Гриценко та Т. Бурлай розглядають цифровізацію як чинник соціального розвитку, що впливає на структуру суспільних відносин, зайнятість, соціальну мобільність і нерівність [15, с. 31]. Отже, цифровізація соціальної роботи має розглядатися не ізольовано, а в контексті загальних трансформацій суспільства. На нашу думку, її головний виклик полягає в тому, щоб технологічна модернізація не витіснила людський вимір допомоги. Соціальна робота не може перетворитися на «сервісну кнопку» в електронному кабінеті; її сутність полягає у підтримці людини, яка нерідко потребує не лише інформації, а й розуміння, супроводу та довіри.

Відтак, цифровізація соціальної сфери виступає водночас ресурсом і випробуванням для соціальної роботи. Її ресурсність виявляється в оперативності, гнучкості, розширенні доступу до послуг, а ризиковість – у можливому поглибленні цифрової нерівності, втраті персоналізованого контакту та надмірній бюрократизації цифрових процедур.

У міжнародному науковому дискурсі цифрова трансформація соціальної роботи осмислюється через поняття *e-social work*. А. López Peláez та С. Marcuello-Servós підкреслюють, що *e-social work* потребує переосмислення підходів, практик і технологій соціальної роботи в умовах цифрового суспільства [67, с. 801]. Отже, йдеться не про допоміжне використання технологій, а про формування нового професійного поля, у якому цифрові інструменти стають частиною соціальної інтервенції.

А. López Peláez, R. Pérez García та M. V. Aguilar-Tablada Massó розглядають *e-social work* як потенційно нову спеціалізацію в соціальній роботі, що поєднує професійні цінності соціальної допомоги з можливостями цифрових технологій [68, с. 806]. Цей підхід є особливо релевантним для теми дослідження, оскільки дозволяє розглядати соціальні мережі не лише як зовнішнє середовище, у якому перебувають клієнти соціальної роботи, а як простір професійної присутності самого соціального працівника.

А. Eito Mateo, M. J. Gómez Poyato та С. Marcuello Servós, аналізуючи практичний випадок *e-social work*, показують, що цифрові технології можуть

застосовуватися для комунікації з отримувачами послуг, організації супроводу, координації дій фахівців і підтримки соціальної взаємодії [66, с. 933]. Натомість М. J. Aguilar-Idañez, N. Caparrós-Civera та S. Anaut-Bravo акцентують увагу на професійній блогосфері соціальної роботи, яка стає простором обміну знаннями, досвідом і професійною рефлексією [65, с. 83]. Порівняння цих позицій дає підстави стверджувати, що e-social work охоплює як безпосередню роботу з отримувачами послуг, так і професійну комунікацію між самими фахівцями.

Е. Raya Diez, розглядаючи взаємозв'язок e-inclusion та e-social work, наголошує, що цифрові технології мають бути поставлені на службу соціальній інтервенції, а не замінювати її ціннісний зміст [69, с. 918]. Це положення видається принциповим: цифрова соціальна робота не повинна втратити орієнтацію на гідність людини, соціальну справедливість, участь і підтримку вразливих груп.

На основі аналізу наведених підходів цифрову соціальну роботу доцільно визначити як напрям професійної соціальної діяльності, що використовує цифрові технології, онлайн-комунікацію та мережеві спільноти для виявлення соціальних потреб, підтримки вразливих груп, мобілізації ресурсів, консультування, соціального супроводу та розвитку солідарних практик у цифровому середовищі. Наукова цінність такого визначення полягає в тому, що воно не зводить цифрову соціальну роботу до технічного інструментарію, а підкреслює її соціально-гуманістичну спрямованість.

Перехід соціальної роботи в цифрове середовище неминуче актуалізує питання етики, конфіденційності, професійної відповідальності та правового захисту отримувачів послуг. Т. Тарасенко та Н. Сорокіна, аналізуючи перегляд етичних принципів соціальної роботи в Україні, підкреслюють, що сучасна професійна етика має враховувати нові соціальні умови, зокрема цифровізацію комунікації та зміну форматів взаємодії з клієнтами [57, с. 58].

О. Агарков та Г. Буканов акцентують увагу на деонтологічних засадах організації соціальної сфери, наголошуючи на значенні професійного обов'язку, правового супроводу та відповідальності фахівця [2, с. 13]. У цифровому

середовищі ці засади набувають особливої ваги, оскільки соціальний працівник працює з інформацією, яка може бути чутливою, персональною або пов'язаною з кризовими життєвими обставинами.

Правову основу надання соціальних послуг в Україні визначає Закон України «Про соціальні послуги», у якому закріплено засади доступності, адресності, добровільності, конфіденційності та поваги до гідності отримувачів послуг [48]. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» окреслює правові й організаційні засади соціальної роботи з відповідними категоріями населення [49]. У цифровому контексті ці положення мають бути застосовані з урахуванням специфіки онлайн-комунікації.

Особливої уваги потребує захист персональних даних. Закон України «Про захист персональних даних» визначає правові вимоги до обробки інформації про особу [45]. Для соціальної роботи це має безпосереднє значення, адже цифрова взаємодія часто передбачає передавання документів, повідомлень, фото, заяв, відомостей про стан здоров'я, сімейні обставини або соціальний статус людини.

Міжнародний правозахисний контекст задають Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейська соціальна хартія, які закріплюють фундаментальні принципи поваги до прав людини, соціального захисту та гідності особи [25; 20]. Отже, цифровізація соціальної роботи не може розглядатися як суто адміністративне питання. Вона прямо пов'язана з правами людини.

На нашу думку, етика цифрової соціальної роботи має спиратися на три взаємопов'язані принципи: захист приватності, недопущення цифрової дискримінації та збереження людяності професійного контакту. Інакше кажучи, цифровий формат не зменшує етичної відповідальності соціального працівника, а навпаки – робить її більш складною.

Цифровізація соціальної роботи має сенс лише тоді, коли вона розширює доступ до підтримки, а не створює нові бар'єри. Т. Хлівнюк слушно зазначає, що соціальна інклюзія в умовах цифровізації містить як можливості, так і ризики для соціальної держави [60, с. 137]. Ця думка є принциповою: цифрові сервіси

можуть наблизити допомогу до людини, але можуть і віддалити її від тих, хто не має технічного доступу, навичок або фізичної можливості користуватися онлайн-інструментами.

Л. Городенко, аналізуючи цифрову та інформаційну нерівність, підкреслює, що нерівний доступ до мережевої комунікації обмежує участь окремих груп у суспільному житті [13, с. 57]. У соціальній роботі ця проблема набуває особливої гостроти, адже серед отримувачів соціальних послуг часто є люди літнього віку, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені сім'ї, мешканці сільських територій.

А. Войтовська та В. Квашук звертають увагу на необхідність упровадження стандарту WCAG як умови цифрової доступності, інклюзивності та волонтерської участі [9, с. 2]. Цей підхід є важливим тому, що доступність не обмежується лише фактом наявності сайту чи електронної послуги. Доступним є той цифровий ресурс, яким реально можуть користуватися люди з різними потребами, рівнем підготовки та функціональними можливостями.

А. Каркач, досліджуючи цифровізацію волонтерської діяльності людей літнього віку, показує, що цифрові інструменти можуть бути чинником включення старших людей у соціальне життя [22, с. 64]. Це дозволяє дещо змінити традиційне уявлення про літніх людей як виключно отримувачів допомоги: за певних умов вони можуть виступати активними учасниками цифрового волонтерства.

Е. Raya Diez також наголошує, що e-social work має бути пов'язана з електронною інклюзією, адже без доступу до цифрових можливостей неможливо говорити про повноцінну участь людини у сучасному суспільстві [69, с. 920]. М. Скочко, аналізуючи цифрові технології в системі соціального захисту, також звертає увагу на необхідність поєднання технологічних рішень із соціальною чутливістю [53, с. 123].

Відтак цифрова інклюзія є не допоміжним, а базовим принципом цифрової соціальної роботи. Узагальнюючи, можна стверджувати: цифрова доступність –

це не лише технічна характеристика онлайн-сервісу, а показник того, наскільки соціальна держава здатна бачити людину за екраном.

Одним із найбільш виразних практичних проявів цифровізації соціальної роботи є поєднання онлайн-активізму, волонтерства та цифрової солідарності. Соціальні мережі в цьому контексті виступають не лише каналом поширення інформації, а середовищем швидкої мобілізації допомоги, координації ресурсів і формування спільнот підтримки.

О. Карпенко, Т. Лях, В. Петрович та Ж. Петрочко розглядають волонтерів як рушійну силу цифровізації соціальної підтримки в сільській громаді [23, с. 104]. Це дослідження є особливо важливим, оскільки показує: цифрова соціальна підтримка не обмежується великими містами чи інституційними платформами, а може розвиватися на рівні локальних громад, де волонтери стають посередниками між потребою та ресурсом.

А. Каркач, аналізуючи цифровізацію волонтерства людей літнього віку, демонструє, що цифрові технології здатні не лише допомагати вразливим групам, а й залучати їх до активної соціальної участі [22, с. 66]. Відповідно, цифрове волонтерство можна розглядати як форму соціальної суб'єктності, а не лише як допоміжний інструмент підтримки.

Л. Мартинова та І. Юрчик підкреслюють, що соціальна робота в територіальній громаді сьогодні стикається з новими викликами, серед яких важливе місце посідає потреба в оперативній комунікації та координації допомоги [34, с. 216]. У цьому аспекті соціальні мережі виконують функцію своєрідного «нервового вузла» громади: через них швидко передаються сигнали про потреби, ресурси, ініціативи та кризові ситуації.

Особливого значення онлайн-активізм і цифрова солідарність набувають в умовах воєнного стану. Ю. Сахарук, досліджуючи сучасні підходи до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, наголошує на необхідності адаптації соціальної підтримки до кризових умов [51, с. 74]. У цьому контексті соціальні мережі стають простором пошуку житла, гуманітарної допомоги, психологічної підтримки, правової інформації та громадської взаємодії.

Закон України «Про волонтерську діяльність» визначає правові засади волонтерської участі [41], що дозволяє розглядати цифрове волонтерство не як стихійне явище, а як частину ширшого громадянського й соціального процесу. Т. Семигіна, аналізуючи міжнародну соціальну роботу та глобальні пріоритети соціального розвитку, підкреслює значення соціальної справедливості, солідарності й участі як базових орієнтирів професії [52, с. 8]. Саме ці орієнтири стають особливо помітними у цифровому середовищі, де допомога часто народжується з миттєвої реакції спільноти на людську потребу.

О. Шевчук, розглядаючи соціальні мережі як невід'ємну складову повсякдення, підкреслює їхню присутність у щоденних практиках сучасної людини [63, с. 39]. Отже, соціальна робота, яка ігнорує соціальні мережі, ризикує втратити контакт із реальним середовищем життя значної частини населення.

На нашу думку, цифрова солідарність є містком між громадянським активізмом і професійною соціальною роботою. Вона не замінює фахову допомогу, але створює простір первинної підтримки, мобілізації та взаємного розпізнавання потреб. Саме тому соціальні мережі можуть розглядатися як простір нової соціальної роботи, не в сенсі відмови від традиційної професійної практики, а в сенсі її розширення в цифрове середовище.

Завершуючи аналіз соціальної роботи в умовах цифровізації, доцільно звернутися до питання професійних компетентностей. Цифрова трансформація змінює не лише інструменти соціальної роботи, а й вимоги до самого фахівця. В. Кудлай, досліджуючи сучасні тренди розвитку ринку праці в умовах цифровізації, зазначає, що цифрові зміни впливають на структуру зайнятості та потребу в нових професійних навичках [30, с. 65]. Ю. Чалюк також підкреслює, що цифровізація економіки зумовлює трансформацію ринку праці та підвищення значення цифрових компетентностей [61, с. 72].

У сфері соціальної роботи це означає необхідність поєднання кількох типів компетентності. О. Білецький наголошує на важливості інтеграції цифрових технологій у професійну практику соціального працівника [5, с. 40]. О. Балухтіна та Р. Венгер, аналізуючи зарубіжний досвід цифрової трансформації соціальної

сфери, також вказують на потребу адаптації фахівців до нових цифрових умов [3, с. 38].

Л. Гаврілова та Я. Топольник розмежовують поняття цифрової культури, цифрової грамотності та цифрової компетентності, підкреслюючи, що йдеться не лише про технічні навички, а й про здатність відповідально, критично та етично діяти в цифровому середовищі [11, с. 4]. Це положення є особливо важливим для соціальної роботи, оскільки фахівець працює не просто з інформацією, а з людськими потребами, кризами, вразливістю та довірою.

Т. Семигіна, розглядаючи сучасне визначення соціальної роботи в міжнародному контексті, підкреслює її орієнтацію на соціальні зміни, розвиток, згуртованість і розширення можливостей людей [52, с. 7]. У цифровому суспільстві ці цілі не втрачають значення, але потребують нових засобів реалізації.

Отже, сучасний соціальний працівник має володіти не лише технологічними навичками, а й етичною чутливістю, комунікативною гнучкістю, здатністю до критичного аналізу інформації, розумінням психологічних ризиків онлайн-взаємодії та вмінням працювати з мережевими спільнотами. Вищевикладене дає підстави зробити висновок, що цифровізація не скасовує класичних засад соціальної роботи, а випробовує їх на здатність діяти в новому середовищі. Саме в цьому полягає теоретична й практична значущість розгляду соціальних мереж як простору нової соціальної роботи.

1.4 Волонтерство і онлайн активізм

Розвиток соціальних мереж суттєво трансформував не лише комунікативні практики сучасного суспільства, а й самі механізми організації волонтерської діяльності. Якщо раніше волонтерство переважно ґрунтувалося на безпосередній локальній взаємодії, то в умовах цифровізації соціальні мережі стали простором швидкої мобілізації людей, координації допомоги та формування спільнот підтримки. У цьому контексті волонтерство дедалі частіше виходить за межі традиційних організаційних структур і набуває мережевого характеру.

Як зазначають О. Карпенко, Т. Лях, В. Петрович та Ж. Петрочко, волонтери сьогодні виступають важливим рушієм цифровізації соціальної підтримки, особливо на рівні територіальних громад [23, с. 103]. Соціальні мережі у такому випадку виконують не лише інформаційну функцію, а стають інструментом оперативної взаємодії між людьми, які потребують допомоги, та тими, хто готовий її надати. Саме завдяки мережевій комунікації значно скорочується час між виявленням соціальної потреби та реакцією спільноти на неї.

А. Каркач, аналізуючи цифровізацію волонтерської діяльності людей літнього віку, наголошує, що цифрові платформи розширюють можливості залучення різних соціальних груп до громадської активності [22, с. 64]. Це дозволяє говорити про волонтерство у соціальних мережах не лише як про форму допомоги, а і як про механізм соціальної інтеграції та включення особистості у суспільне життя. Водночас така взаємодія формує новий тип соціальної відповідальності, у якому громадянська участь часто починається з інформаційної реакції, як-от поширення повідомлення, участі у зборі, цифрової координації або онлайн-підтримки.

На думку Т. Семигіної, сучасна соціальна робота дедалі більше орієнтується на принципи соціальної солідарності, участі та мобілізації ресурсів громади [52, с. 8]. У цифровому середовищі ці принципи набувають нових форм реалізації. Соціальні мережі створюють можливість для швидкого об'єднання людей навколо спільної проблеми, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. Особливо виразно це проявляється в умовах суспільних криз і воєнного стану, коли онлайн-волонтерство стає одним із ключових механізмів організації допомоги.

Водночас феномен волонтерства у соціальних мережах не позбавлений суперечностей. Висока швидкість поширення інформації та емоційна залученість користувачів можуть сприяти як ефективній мобілізації, так і поверхневості участі або поширенню недостовірної інформації. Саме тому

важливого значення набувають цифрова грамотність, відповідальність користувачів та дотримання етичних принципів онлайн-взаємодії [11, с. 5].

Відтак, волонтерство у соціальних мережах є одним із найбільш показових проявів трансформації соціальної взаємодії в цифрову епоху. Воно поєднує громадянську активність, мережеву комунікацію та практики взаємодопомоги, формуючи нові способи соціальної мобілізації та підтримки. Отже, соціальні мережі дедалі більше постають не лише простором комунікації, а й середовищем, у якому солідарність набуває практичного й суспільно значущого виміру.

Висновки до розділу 1

Теоретичний аналіз свідчить, що соціальні мережі доцільно розглядати не як окремих технологічний інструмент, а як складову ширших трансформацій, пов'язаних зі становленням інформаційного та мережевого суспільства. Вони формують новий тип соціальної взаємодії, у якому поєднуються комунікативні, публічні та громадянські практики, що трансформують роль індивіда та механізми соціальної координації. Водночас онлайн-середовище суттєво впливає на психологічні процеси, передусім на самоідентифікацію, самопрезентацію та емоційний стан, що дозволяє розглядати його як особливий простір формування сучасної особистості.

Узагальнення наукових підходів демонструє амбівалентність впливу соціальних мереж: поряд із розширенням можливостей комунікації, підтримки та участі вони створюють нові ризики, зокрема пов'язані з інформаційною перевантаженістю, цифровою нерівністю та психологічною вразливістю. У цьому контексті особливого значення набувають цифрова культура та компетентність, які визначають здатність людини безпечно й усвідомлено взаємодіяти у цифровому середовищі.

Водночас встановлено, що цифровізація трансформуює і саму соціальну роботу, провокуючи появу нових форм професійної діяльності, зокрема e-social work, а також посилення ролі онлайн-активізму й цифрової солідарності. Відтак, соціальні мережі є простором, у якому поєднуються соціальні практики,

психологічні процеси та професійна діяльність, що відкриває нові можливості для розвитку соціальної роботи, але водночас потребує її концептуального переосмислення.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ОНЛАЙН-АКТИВІЗМУ

2.1. Організація дослідження та характеристика вибірки

Емпіричне дослідження проблем та особливостей онлайн-активізму було організоване з урахуванням міждисциплінарного характеру теми, що поєднує соціальну роботу, цифрову комунікацію, громадянську активність та психологічні аспекти мережевої взаємодії. Такий підхід обумовлений тим, що феномен онлайн-активізму неможливо повноцінно дослідити виключно через аналіз цифрового контенту або лише через вивчення суб'єктивного досвіду його учасників. Саме тому структура дослідження була побудована таким чином, щоб поєднати аналіз реальних практик онлайн-взаємодії із безпосереднім вивченням позицій та досвіду учасників цифрових соціальних ініціатив.

Метою емпіричного дослідження стало виявлення особливостей функціонування соціальних мереж як простору нової соціальної роботи, а також аналіз проблем, можливостей і практик онлайн-активізму та цифрової солідарності у процесі реалізації соціальних ініціатив. Відповідно до поставленої мети було визначено низку взаємопов'язаних дослідницьких завдань, серед яких: аналіз специфіки онлайн-активізму як форми сучасної соціальної взаємодії; виявлення основних труднощів, із якими стикаються учасники цифрових ініціатив; дослідження ролі цифрової солідарності у підтримці суспільно значущих проєктів; аналіз кейсів онлайн-активізму у соціальних мережах та узагальнення результатів анкетування учасників онлайн-активістських практик.

Організація дослідження передбачала поєднання двох взаємодоповнюючих напрямків емпіричного аналізу: аналізу кейсів онлайн-активізму та анкетування респондентів, залучених до цифрових форм громадянської активності. Така логіка дослідження дозволила, з одного боку, простежити реальні механізми функціонування соціальних ініціатив у цифровому просторі, а з іншого – дослідити суб'єктивне сприйняття проблем і можливостей онлайн-активізму його безпосередніми учасниками.

У межах дослідження було відібрано три кейси, які репрезентують різні напрями цифрової соціальної взаємодії. Перший кейс стосується діяльності Благодійного фонду Сергія Притули у соціальній мережі Instagram. Вибір цього кейсу обумовлений високим рівнем суспільного резонансу благодійних ініціатив фонду, активним використанням механізмів цифрової мобілізації аудиторії та значною залученістю користувачів до соціальних зборів. Аналіз цього кейсу дозволяє дослідити роль довіри, персоналізованої комунікації та емоційних наративів у формуванні цифрової солідарності.

Другий кейс присвячений Всеукраїнській програмі ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативою Олени Зеленської. Доцільність включення цього кейсу до дослідження пов'язана з тим, що він репрезентує просвітницький та соціально-психологічний напрям онлайн-активізму. У межах даного кейсу особлива увага приділяється цифровим формам психологічної підтримки, інформаційним практикам подолання стигматизації психічного здоров'я та ролі соціальних мереж у формуванні культури психологічної підтримки в умовах суспільної кризи.

Третій кейс охоплює діяльність центру реабілітації для військовослужбовців та ветеранів у соціальній мережі Instagram. Вибір цього напрямку дослідження пов'язаний із зростанням ролі цифрових платформ у процесах соціальної адаптації, підтримки та інформування військових і ветеранів. У межах аналізу розглядаються особливості формування онлайн-спільнот підтримки, механізми комунікації з аудиторією та способи залучення користувачів до благодійних і соціальних ініціатив.

Важливо зазначити, що кейси були відібрані не випадково, а з урахуванням їх соціальної значущості, активної присутності у цифровому просторі та репрезентативності щодо різних форм онлайн-активізму. У сукупності вони дозволяють простежити, як соціальні мережі функціонують як середовище волонтерства, психологічної підтримки, громадянської мобілізації та соціальної взаємодії.

Другим етапом емпіричного дослідження стало анкетування учасників онлайн-активістських практик. Для формування вибірки було використано метод цілеспрямованої вибірки, що передбачає свідомий відбір респондентів відповідно до мети дослідження. Такий підхід вважаємо найбільш доцільним, оскільки предметом дослідження є специфічний соціальний досвід – участь у цифрових формах громадянської активності та онлайн-ініціативах.

У дослідженні взяли участь 40 респондентів, які ведуть соціально орієнтовані сторінки у соціальних мережах, беруть участь у волонтерських або громадських онлайн-ініціативах, поширюють суспільно значущу інформацію або долучаються до цифрових форм громадянської активності. Соціально-демографічна структура вибірки була такою: 26 осіб становили жінки, 13 – чоловіки, 1 респондент обрав варіант «інше». За віком переважали учасники молодого та середнього віку: 18-25 років – 18 осіб, 26-35 років – 14 осіб, 36-45 років – 6 осіб, 46 років і старше – 2 особи. За основним видом діяльності вибірка охоплювала студентів – 12 осіб, волонтерів – 10 осіб, громадських активістів – 8 осіб, працівників соціальної сфери – 7 осіб, а також 3 респондентів, які зазначили інший вид діяльності. Така структура вибірки є доречною для дослідження, оскільки дозволяє охопити осіб, які мають різний рівень залучення до цифрових соціальних практик від ситуативної участі до системної волонтерської чи професійної діяльності.

Анкета дослідження складалася із двох змістових блоків. Перший блок мав соціально-демографічний характер і містив питання щодо віку, статі та основного виду діяльності респондентів. Другий блок був спрямований на виявлення особливостей участі респондентів у цифрових формах соціальної активності, визначення основних труднощів онлайн-активізму, оцінку ефективності різних форм цифрової солідарності, а також дослідження ставлення респондентів до ролі соціальних мереж у вирішенні соціальних проблем.

2.2. Методи дослідження

Для досягнення мети емпіричного дослідження було використано комплекс взаємодоповнюючих методів, що дозволяють дослідити феномен онлайн-активізму не лише як інформаційне явище, а як специфічну форму цифрової соціальної взаємодії. Методологічна логіка дослідження ґрунтується на поєднанні якісного та кількісного підходів, що забезпечує більш цілісне розуміння досліджуваної проблематики. Такий підхід є особливо важливим у контексті дослідження соціальних мереж, де цифрові практики поєднують комунікативні, емоційні, соціальні та поведінкові аспекти.

Одним із ключових методів дослідження став метод аналізу кейсів (case-study). Його використання аргументоване тим, що онлайн-активізм у сучасному цифровому середовищі має високий рівень контекстуальності: ефективність соціальних ініціатив, реакція аудиторії, форми цифрової солідарності та характер комунікації залежать від конкретного соціального, інформаційного та емоційного контексту. Саме тому метод case-study дозволяє простежити внутрішню логіку їх функціонування.

У межах дослідження аналіз кейсів був спрямований на вивчення публікацій у соціальних мережах, інформаційних кампаній, цифрових форм підтримки, комунікації з аудиторією, механізмів онлайн-мобілізації та проявів цифрової солідарності. Окрема увага приділялася також труднощам, що виникають у процесі реалізації онлайн-ініціатив, зокрема проблемам емоційного виснаження, інформаційного перевантаження, недовіри аудиторії та проявам хейту в цифровому середовищі.

Аналіз кейсів здійснювався за системою визначених критеріїв, що дозволило структурувати емпіричний матеріал та забезпечити аналітичну цілісність дослідження. Серед основних критеріїв аналізу були: тематика соціальної ініціативи, форми цифрової взаємодії, тип комунікації, реакція аудиторії, проблеми онлайн-активізму та соціальний ефект інформаційної кампанії. Використання таких критеріїв дозволило простежити характерні

особливості цифрової соціальної взаємодії у межах різних типів онлайн-активізму.

Особливого значення у процесі аналізу набув комунікативний аспект цифрових ініціатив. У межах дослідження увага зосереджувалася не лише на змісті публікацій, а й на способах взаємодії з аудиторією, емоційних та мотиваційних наративах, механізмах залучення користувачів до соціальних ініціатив. Це дозволило дослідити, яким чином у цифровому просторі формується довіра, підтримка та відчуття причетності до спільної соціальної діяльності.

Другим важливим методом дослідження стало анкетування учасників онлайн-активістських практик. Використання анкетування було викликано необхідністю дослідити суб'єктивний досвід респондентів, їхнє сприйняття онлайн-активізму, оцінку ефективності цифрової солідарності та труднощів, із якими вони стикаються у процесі реалізації соціальних ініціатив. На відміну від аналізу кейсів, який дозволяє дослідити зовнішні прояви цифрової взаємодії, анкетування дозволяє простежити внутрішню позицію самих учасників цифрового активізму.

Анкета (див. Додаток А) містила закриті та напіввідкриті питання, що дозволило поєднати можливість кількісного узагальнення результатів із фіксацією індивідуальних позицій респондентів. Основний блок анкети був спрямований на визначення найбільш поширених платформ онлайн-активізму, основних труднощів реалізації соціальних ініціатив у мережі, найбільш ефективних форм цифрової солідарності, а також бачення перспектив розвитку онлайн-активізму в Україні.

Для обробки результатів дослідження було використано методи описової статистики, кількісний аналіз частот і відсоткових співвідношень, порівняльний аналіз, якісний аналіз змісту кейсів, а також узагальнення та інтерпретацію емпіричних даних. Застосування кількісного аналізу дозволило структурувати результати анкетування та виявити найбільш типові тенденції, тоді як якісний

аналіз кейсів забезпечив глибше розуміння особливостей цифрової взаємодії та механізмів функціонування онлайн-активізму.

На нашу думку, поєднання case-study та анкетування є методологічно виправданим у межах даного дослідження, оскільки дозволяє дослідити феномен онлайн-активізму одночасно на двох рівнях: як соціальну практику, що функціонує у цифровому просторі, і як особистісний досвід людей, залучених до цифрових форм громадянської активності. Така дослідницька оптика дозволяє уникнути спрощеного трактування онлайн-активізму виключно як інформаційної діяльності та розглядати його як складний соціальний процес, у якому поєднуються комунікація, солідарність, емоційне залучення та соціальна відповідальність.

2.3. Результати дослідження проблем онлайн-активізму

У межах першого кейсу було проаналізовано діяльність Благодійного фонду Сергія Притули у соціальній мережі Instagram як приклад ефективного використання цифрового простору для мобілізації громадянської активності, розвитку волонтерських практик та формування цифрової солідарності. Особливу увагу приділено особливостям візуальної комунікації, механізмам емоційного залучення аудиторії, специфіці цифрової мобілізації та формуванню довіри до соціальних ініціатив.

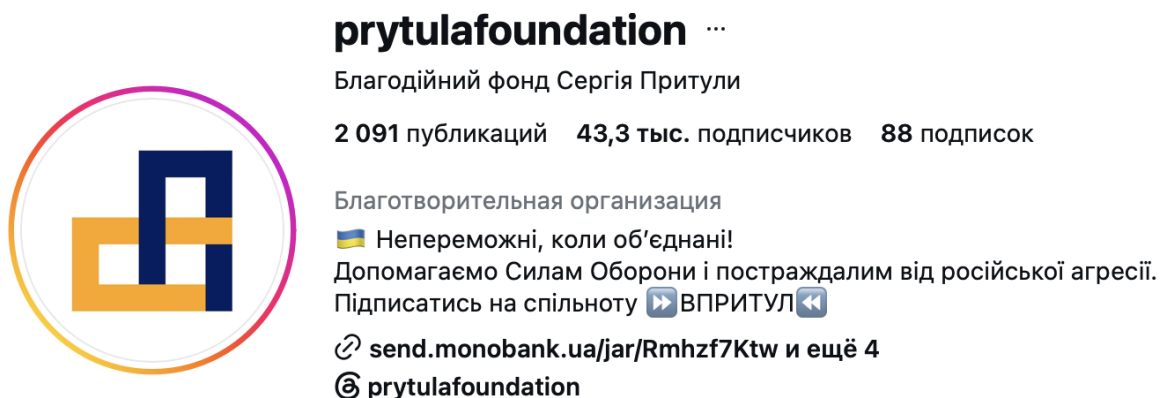

Рисунок 2.1 – Офіційна сторінка Благодійного фонду Сергія Притули в Instagram

Аналіз шапки профілю фонду (див. рис. 2.1) дозволяє констатувати високий рівень структурованості цифрової комунікації. Уже на рівні опису сторінки простежується чітка ідентифікація місії організації: підтримка Сил оборони України та допомога постраждалим від війни. Важливим елементом є використання коротких, емоційно насичених формулювань («Непереможні, коли об'єднані!»), які виконують не лише інформаційну, а й символічно-консолідаційну функцію. Подібна модель комунікації формує ефект причетності аудиторії до спільної суспільно значущої діяльності.

Водночас сторінка фонду поєднує декілька рівнів цифрової взаємодії: інформаційний, мобілізаційний та репутаційний. Наявність прямого посилання на збір коштів, інтеграція інших цифрових платформ і регулярне оновлення контенту свідчать про системний характер онлайн-активізму та професіоналізацію цифрової благодійної діяльності.

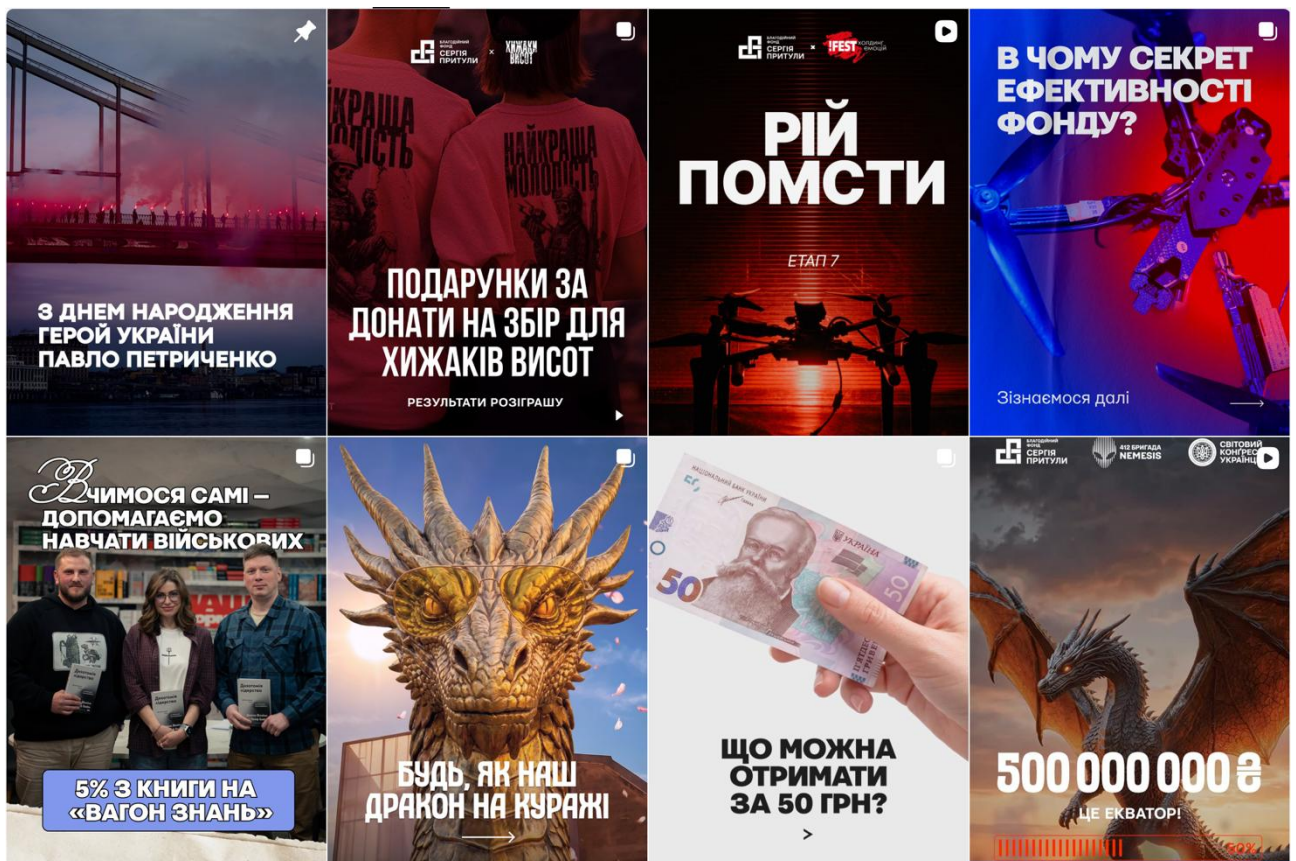

Рисунок 2.2 – Візуальна структура контенту сторінки Благодійного фонду Сергія Притули

Аналіз контенту сторінки (див. рис. 2.2) дає підстави стверджувати, що фонд активно використовує принципи візуальної динаміки та емоційної комунікації. Публікації охоплюють декілька тематичних напрямів: благодійні збори, звіти про реалізовану допомогу, партнерські проекти, інформаційні кампанії та символічні наративи підтримки військових. При цьому контент не зводиться виключно до прохання про донати, натомість значна частина публікацій спрямована на підтримку довіри, демонстрацію результатів та закріплення відчуття колективної участі.

Варто звернути увагу на особливість стилістики візуального оформлення: яскраві кольорові рішення, великі текстові акценти, лаконічні повідомлення та емоційно насичені образи створюють ефект швидкого інформаційного захоплення уваги користувача. У цифровому середовищі, де комунікація є фрагментарною та перенасиченою, саме така форма подачі інформації забезпечує високий рівень залучення аудиторії.

Окремого значення набуває поєднання серйозної соціальної тематики з елементами сучасної цифрової культури. Наприклад, використання меметичних форм, динамічного монтажу чи неформальної стилістики дозволяє адаптувати складні теми до логіки сприйняття контенту у соціальних мережах. У цьому контексті онлайн-активізм постає не лише як інформування, а як конструювання особливого цифрового досвіду співучасті.

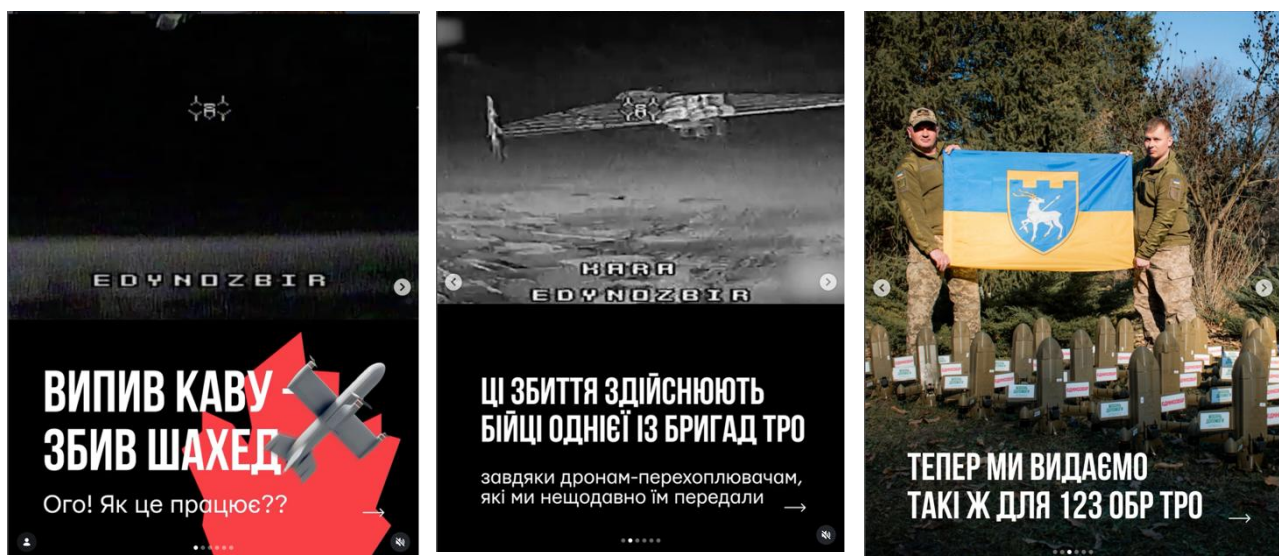

Рисунок 2.3 – Публікація про проєкт «Вогонь допомоги. Антишахед»

Особливо показовою для аналізу цифрової солідарності є публікація проєкту «Вогонь допомоги. Антишахед» (див. рис. 2.3). У межах цієї інформаційної кампанії фонд використовує складний механізм цифрової мобілізації, що поєднує благодійність, партнерство бізнесу та масову участь користувачів.

Першою особливістю публікації є використання емоційно інтригуючого наративу. Початок каруселі – фраза «Випив каву – збив шахед» фактично трансформує буденну дію у символічний акт участі у спільному спротиві. Такий комунікаційний прийом суттєво знижує психологічну дистанцію між користувачем і великою суспільною проблемою. Донат або покупка кави подаються не як абстрактна благодійність, а як конкретна дія з відчутним результатом.

Важливим є також механізм поступового розкриття інформації у форматі каруселі. Спочатку аудиторія отримує емоційний стимул та елемент інтриги, після чого демонструються реальні результати проєкту: фото військових, обладнання, дронів-перехоплювачів, статистика збору коштів та пояснення механізму участі бізнес-партнерів. Така побудова комунікації формує ефект прозорості та підсилює довіру до ініціативи.

Суттєвого значення набуває поєднання декількох типів цифрової взаємодії:

- інформаційної;
- емоційної;
- символічної;
- мобілізаційної;
- репутаційної.

Фактично аудиторія долучається не лише фінансово, а й комунікативно: через репости, поширення інформації, коментарі та публічне схвалення ініціативи. Це свідчить про те, що цифрова солідарність у сучасному онлайн-просторі реалізується не виключно через матеріальну допомогу, а й через підтримку інформаційного резонансу навколо соціальної проблеми.

Окремо варто підкреслити роль партнерської взаємодії між громадським сектором, бізнесом та цифровою аудиторією. Проєкт демонструє, що соціальні мережі стають платформою не лише для комунікації, а й для координації ресурсів між різними соціальними акторами. У цьому випадку цифровий простір виконує функцію своєрідного «соціального вузла», у межах якого формується мережа колективної участі.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що Instagram-сторінка Благодійного фонду Сергія Притули є прикладом високого рівня адаптації соціальної та волонтерської діяльності до логіки цифрового суспільства. Онлайн-активізм у даному випадку виходить за межі традиційного інформування та набуває ознак постійної інтерактивної взаємодії між організацією та аудиторією. Водночас саме довіра, емоційна включеність і прозорість комунікації виступають ключовими чинниками ефективності цифрової мобілізації.

Другий кейс дослідження присвячений аналізу Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» як прикладу цифрової соціальної ініціативи, спрямованої на формування культури психологічної підтримки та популяризацію практик турботи про психічне здоров'я у суспільстві. На відміну від попереднього кейсу, де домінувала мобілізаційна логіка волонтерської допомоги, у даному випадку соціальні мережі використовуються насамперед як

простір емоційної підтримки, просвітництва та нормалізації розмови про психологічний стан людини.

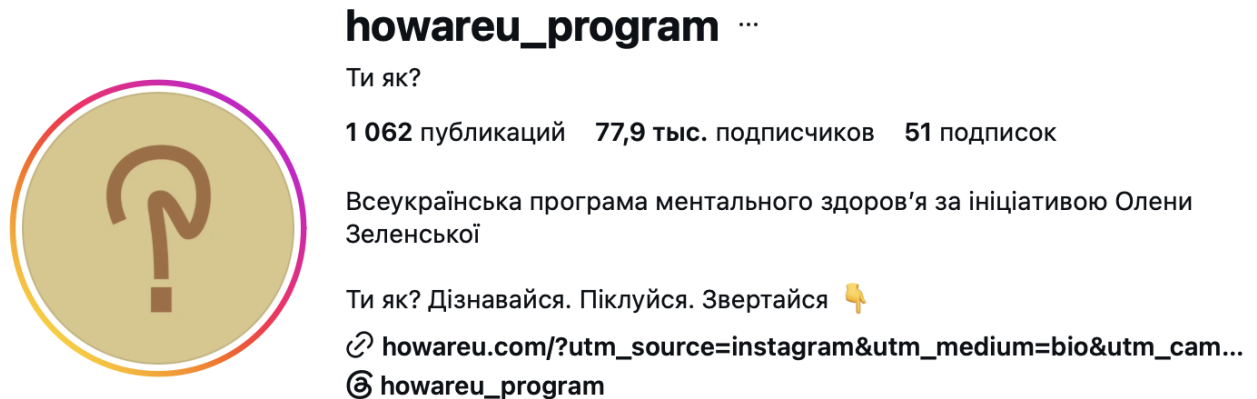

Рисунок 2.4 – Офіційна сторінка Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» в Instagram

Аналіз шапки профілю програми (див. рис. 2.4) демонструє, що цифрова комунікація побудована на принципах простоти, відкритості та психологічної доступності. Уже сама назва проєкту «Ти як?» виконує важливу символічну функцію: вона переводить суспільну комунікацію з формального рівня у площину особистісного переживання та емоційної присутності. У контексті тривалої соціальної напруги така форма звернення набуває особливого значення, оскільки апелює до базової людської потреби бути почутим і поміченим.

У структурі профілю простежується прагнення не лише інформувати аудиторію, а й створити безпечний цифровий простір для взаємодії. Формулювання «Дізнавайся. Піклуйся. Звертайся» фактично задає логіку всієї інформаційної кампанії: від усвідомлення власного стану — до практик самодопомоги та звернення по підтримку. Таким чином соціальна мережа виконує не лише комунікативну, а й соціально-терапевтичну функцію.

Рисунок 2.5 – Візуальна структура контенту сторінки програми «Ти як?»

Аналіз контенту сторінки (див. рис. 2.5) дозволяє виокремити декілька ключових особливостей цифрової комунікації проєкту. Насамперед увагу привертає візуальна стилістика публікацій: м'які кольори, мінімалістичний дизайн, ілюстративні елементи та лаконічні текстові формули. На відміну від агресивної інформаційної динаміки, характерної для багатьох цифрових платформ, контент програми створює відчуття спокою та психологічної безпеки. Такий підхід є особливо важливим у сфері ментального здоров'я, де спосіб подачі інформації впливає на рівень довіри аудиторії.

Тематика публікацій охоплює широкий спектр психологічних проблем і соціально значущих тем: емоційне виснаження, тривожність, межі особистої відповідальності, підтримку ветеранів, гіперопіку, адаптацію до кризових умов, самоусвідомлення та психологічну стійкість. Водночас контент не має повчального або директивного характеру. Комунікація побудована радше у формі м'якого супроводу, що створює ефект діалогу між ініціативою та користувачем.

Характерною рисою сторінки є також використання доступної мови та повсякденних образів. Наприклад, фраза «Ти не трактор, щоб усе це витягувати»

трансформує складну психологічну проблему емоційного перевантаження у зрозуміле і близьке аудиторії повідомлення. У цьому випадку цифрова комунікація працює через механізм емоційного впізнавання — людина бачить у контенті власний досвід, а отже легше включається у взаємодію.

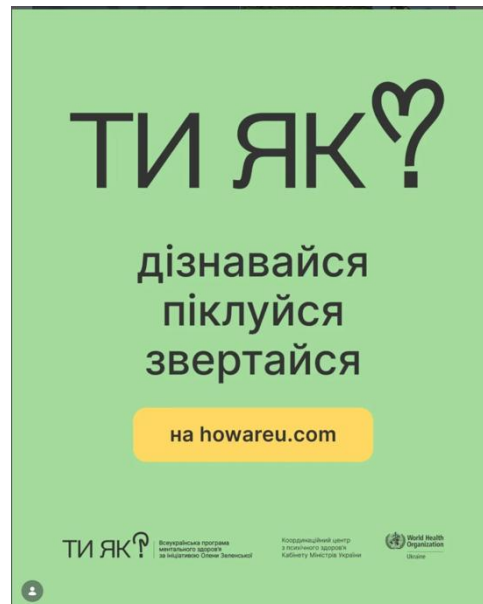

Рисунок 2.6 – Інформаційна публікація програми «Ти як?»

Окремої уваги заслуговує інформаційна публікація «Дізнавайся. Піклуйся. Звертайся» (див. рис. 2.6). Уже сама структура повідомлення демонструє специфіку сучасного цифрового просвітництва у сфері психічного здоров'я. Контент поєднує декілька рівнів впливу: інформаційний, емоційний та соціально-підтримувальний.

У тексті публікації простежується важливий акцент на нормалізації психологічних переживань. Автори не подають втому, тривогу чи емоційне виснаження як ознаки слабкості. Навпаки, ці стани описуються як закономірна реакція людини на тривале перебування у кризових умовах. Такий підхід має суттєве соціальне значення, оскільки сприяє зменшенню стигматизації психологічних труднощів.

Важливим елементом комунікації є також поєднання емоційної підтримки з практичною орієнтацією. Публікація не лише закликає «піклуватися про себе», а й пропонує конкретні форми допомоги: інформаційні матеріали, техніки самодопомоги, сервіси підтримки, контакти фахівців та доступ до центрів

життєстійкості. У цьому контексті соціальні мережі виступають своєрідним «посередником доступності» між людиною та системою психологічної підтримки.

Аналізуючи реакцію аудиторії та характер контенту, можна стверджувати, що проєкт реалізує модель цифрової солідарності нового типу. Йдеться не про мобілізацію навколо збору коштів чи короткотривалої інформаційної кампанії, а про формування культури взаємної психологічної підтримки у цифровому середовищі. Саме тому онлайн-комунікація у межах проєкту має не лише інформаційне, а й соціально-консолідаційне значення.

Крім того, важливо відзначити високий рівень інтеграції різних соціальних інституцій у межах цифрової ініціативи: державних структур, міжнародних організацій, медичної сфери та громадського сектору. Це свідчить про поступове формування міжсекторальної моделі цифрової соціальної підтримки, де соціальні мережі стають не додатковим, а повноцінним середовищем соціальної роботи та психологічної допомоги.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що проєкт «Ти як?» демонструє трансформацію соціальних мереж із простору швидкого інформаційного споживання у середовище формування психологічної культури, підтримки та суспільної чутливості до ментального здоров'я. У цьому випадку онлайн-активізм реалізується через просвітництво, емоційну присутність і створення цифрового простору, у якому людина отримує право не лише бути сильною, а й бути вразливою.

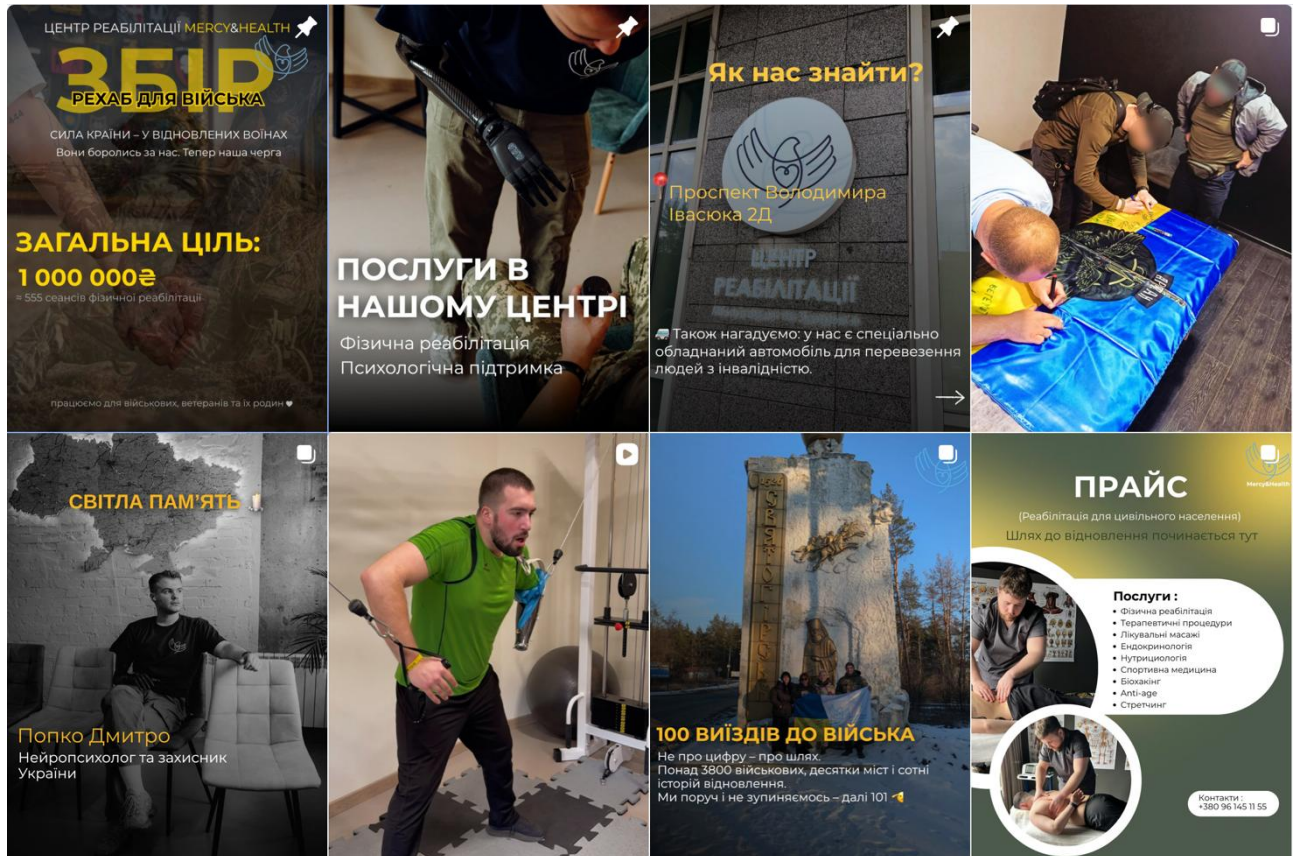
Третій кейс дослідження присвячений аналізу діяльності центру реабілітації для військових та ветеранів «Mercy&Health» у соціальній мережі Instagram як прикладу цифрової соціальної підтримки у сфері фізичної та психологічної реабілітації. Якщо попередній кейс демонстрував інформаційно-просвітницький потенціал соціальних мереж у сфері ментального здоров'я, то у даному випадку цифрова комунікація поєднує одразу декілька функцій: інформаційну, мобілізаційну, підтримувальну та репрезентативну.

Рисунок 2.7 – Офіційна сторінка центру реабілітації «Mercy&Health» в Instagram

Аналіз шапки профілю (див. рис. 2.7) дозволяє стверджувати, що комунікаційна стратегія центру спрямована передусім на формування довіри та демонстрацію доступності допомоги. Уже в описі профілю акцентується увага на безкоштовному характері послуг для військових, ветеранів та членів їхніх сімей, що має важливе соціальне значення в умовах воєнного стану та масштабної потреби у реабілітаційній підтримці.

Важливою особливістю є також поєднання кількох напрямів допомоги: психологічної, психотерапевтичної та фізичної реабілітації. Таким чином сторінка репрезентує не вузькоспеціалізовану медичну установу, а комплексний простір підтримки, де процес відновлення людини розглядається цілісно — як фізичне, психологічне та соціальне повернення до повсякденного життя.

**Рисунок 2.8 – Візуальна структура контенту сторінки центру
«Mercy&Health»**

Контент сторінки (див. рис. 2.8) характеризується високим рівнем емоційної та соціальної персоналізації. Значна частина публікацій містить фотографії військових, ветеранів, процесів реабілітації, виїздів до військових підрозділів, а також інформацію про конкретні результати діяльності центру. На відміну від формального медичного дискурсу, комунікація у соціальній мережі вибудовується навколо людських історій, переживань та поступового відновлення.

Особливої уваги заслуговує використання наративів підтримки та вдячності. Формулювання на кшталт «Вони боролися за нас. Тепер наша черга» не лише інформують аудиторію про діяльність центру, а й апелюють до суспільної відповідальності та колективної солідарності. У цьому випадку цифровий простір стає механізмом моральної мобілізації суспільства навколо проблеми реабілітації військових.

Крім того, сторінка активно поєднує професійний та емоційний компоненти комунікації. Поряд із публікаціями про фізичну терапію або реабілітаційні послуги присутні матеріали меморіального характеру, історії пацієнтів, відео процесу відновлення та повідомлення про соціальні ініціативи. Це формує ефект «живої присутності» організації у цифровому середовищі та посилює довіру аудиторії.

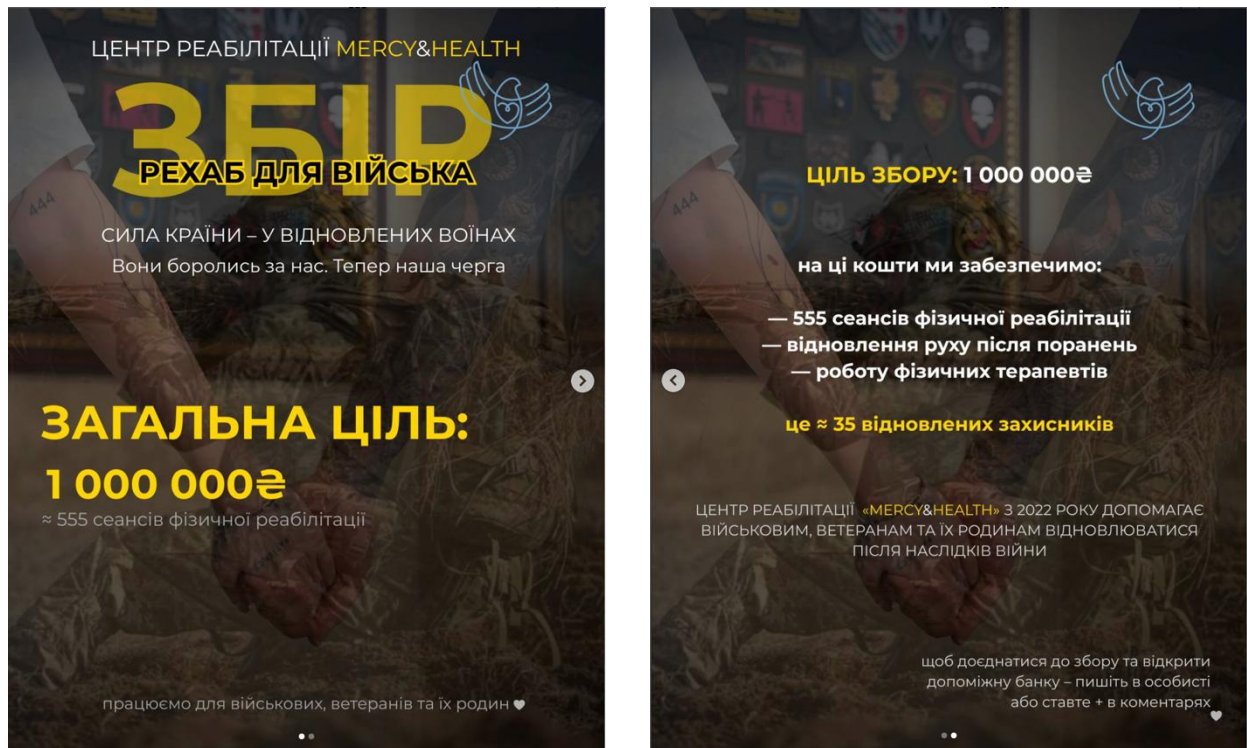

Рисунок 2.9 – Карусель інформаційної публікації щодо збору на реабілітацію військових

У межах аналізу окремої публікації було досліджено карусель, присвячену збору коштів на фізичну реабілітацію військових та ветеранів (див. рис. 2.9). Дана публікація є показовим прикладом поєднання цифрового волонтерства, соціальної підтримки та онлайн-мобілізації аудиторії.

У першому слайді акцент робиться на емоційній складовій повідомлення: «Сила країни – відновлених воїнах». Така конструкція переносить увагу аудиторії з самого факту збору коштів на ширший соціальний сенс реабілітації. Відновлення військового тут подається не як приватна медична проблема, а як умова суспільної стійкості та колективної безпеки.

Другий слайд каруселі деталізує практичний зміст збору: кількість реабілітаційних сеансів, роботу фізичних терапевтів та очікувану кількість військових, які зможуть пройти відновлення. Подібна конкретизація виконує важливу комунікативну функцію, вона підвищує прозорість ініціативи та формує у користувачів відчуття реальної причетності до результату.

Водночас варто звернути увагу на спосіб побудови самого повідомлення. Текст не використовує надмірно драматизованих або маніпулятивних конструкцій, характерних для частини благодійного контенту у соціальних мережах. Натомість комунікація ґрунтується на поєднанні емпатії, конкретики та суспільної відповідальності. Саме це, на нашу думку, формує високий рівень довіри до цифрової ініціативи.

Аналіз кейсу також демонструє, що соціальні мережі у сфері реабілітації виконують функцію подолання соціальної ізоляції ветеранів та військових. Через регулярну присутність історій відновлення, взаємодії спеціалістів із пацієнтами та публічне висвітлення процесу реабілітації формується символічний простір суспільного визнання досвіду військових. Це особливо важливо в умовах війни, коли проблема психологічної та соціальної адаптації ветеранів набуває системного характеру.

Крім того, кейс демонструє поступове розширення меж соціальної роботи у цифровому просторі. Соціальна мережа використовується не лише як канал інформування про послуги, а як середовище соціальної інтеграції, підтримки та залучення громадськості до процесів допомоги. Відтак цифровий простір перестає бути лише допоміжним інструментом діяльності соціальних і медичних установ, перетворюючись на окреме середовище соціальної взаємодії та формування солідарних практик.

Узагальнюючи результати аналізу кейсу «Mercy&Health», можна зробити висновок, що соціальні мережі у сфері реабілітації військових виконують комплексну функцію: вони забезпечують інформування, мобілізацію ресурсів, емоційну підтримку, суспільне визнання та формування цифрових спільнот підтримки. Саме тому онлайн-активізм у даному випадку набуває не

ситуативного, а соціально-відновлювального характеру, стаючи важливим елементом сучасної цифрової соціальної роботи.

Нижче представлено результати анкетування.

Відповіді респондентів на питання анкети «Які соціальні мережі Ви найчастіше використовуєте для онлайн-активізму?» представлено на Рис. 2.10.

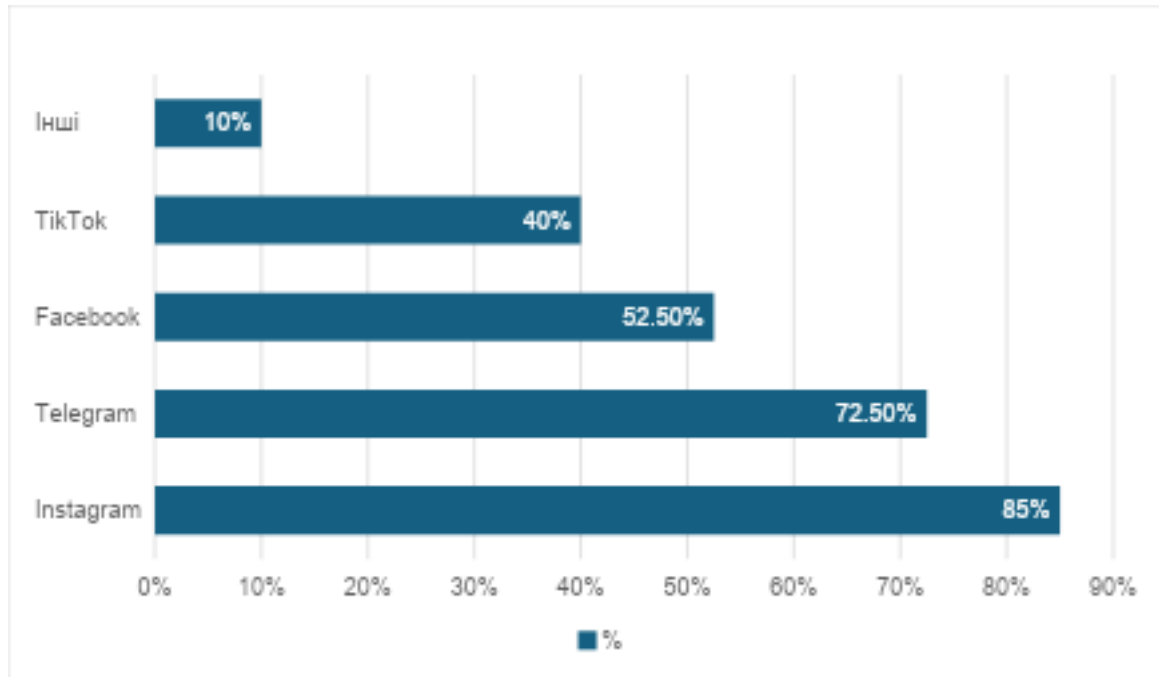

Рис. 2.10. Соціальні мережі, які респонденти найчастіше використовують для онлайн-активізму

Отримані результати свідчать про домінування Instagram як основного простору онлайн-активізму серед учасників дослідження. Це пояснюється високим рівнем візуалізації контенту, швидкістю поширення інформації та можливістю безпосередньої взаємодії з аудиторією через stories, reels, коментарі та репости. Водночас значна частка використання Telegram демонструє зростання ролі швидких каналів комунікації та координації громадських ініціатив, особливо в умовах суспільної нестабільності та високої потреби в оперативному інформуванні.

Facebook, попри певне зниження популярності серед молодшої аудиторії, залишається важливим майданчиком для волонтерських та громадських спільнот, де переважає більш змістовна та розгорнута комунікація. TikTok, своєю чергою, поступово інтегрується у сферу онлайн-активізму через короткі

емоційні відеоформати, здатні швидко привертати увагу до соціально значущих тем.

Відповіді респондентів на питання анкети «Які основні труднощі Ви відчуваєте під час реалізації онлайн-соціальних ініціатив?» представлено на Рис. 2.11.

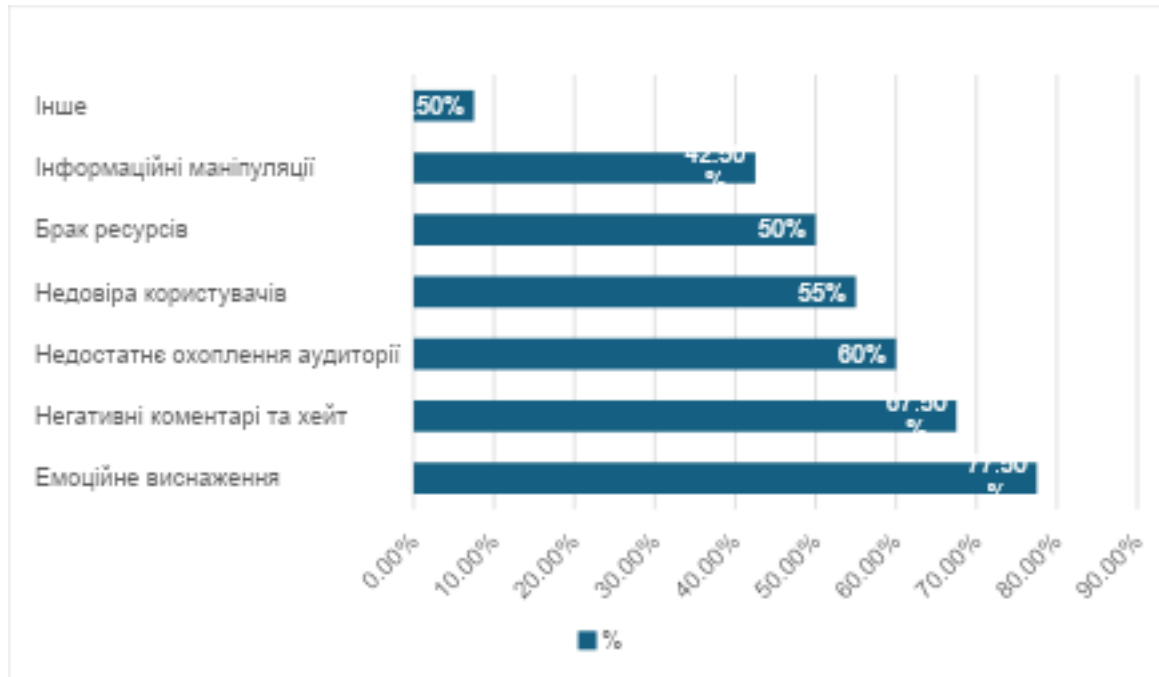

Рис. 2.11. Основні труднощі реалізації онлайн-соціальних ініціатив

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що найбільш поширеною проблемою онлайн-активізму є емоційне виснаження, яке відзначили понад три чверті респондентів. Подібний результат є показовим, оскільки цифровий активізм у сучасних умовах часто передбачає постійне перебування у просторі кризових новин, соціальної напруги та високого емоційного навантаження. Для багатьох активістів соціальні мережі перестають бути лише інструментом комунікації, вони фактично стають середовищем безперервного емоційного включення у проблеми інших людей.

Високий рівень поширення негативних коментарів та хейту також демонструє суперечливість цифрового середовища. Соціальні мережі одночасно створюють можливості для суспільної мобілізації та простір підвищеної конфліктності. У межах онлайн-активізму це може проявлятися у знеціненні соціальних ініціатив, агресивній реакції аудиторії або спробах дискредитації

волонтерської діяльності. Особливо вразливими у цьому контексті є ініціативи, пов'язані з військовою тематикою, психологічною підтримкою чи суспільно чутливими питаннями.

Показовим є й те, що більше половини респондентів відзначили проблему недостатнього охоплення аудиторії та недовіри користувачів. Це свідчить про поступове ускладнення цифрової комунікації: навіть соціально значущий контент не завжди отримує необхідну видимість через перенасичення інформаційного простору. Водночас частина користувачів демонструє критичне або недовірливе ставлення до онлайн-зборів, благодійних кампаній та інформаційних ініціатив, що змушує активістів постійно працювати над прозорістю та репутацією своїх проєктів.

Окремої уваги заслуговує проблема інформаційних маніпуляцій. Майже половина учасників дослідження вказала на труднощі, пов'язані з поширенням недостовірної інформації, емоційними маніпуляціями або викривленням змісту соціальних кампаній. Це підтверджує, що сучасний онлайн-активізм функціонує в умовах інформаційної конкуренції, де боротьба точиться не лише за увагу аудиторії, а й за довіру до самої соціальної ініціативи.

Відповіді респондентів на питання анкети «Які форми цифрової солідарності Ви вважаєте найбільш ефективними?» представлено на Рис. 2.12.

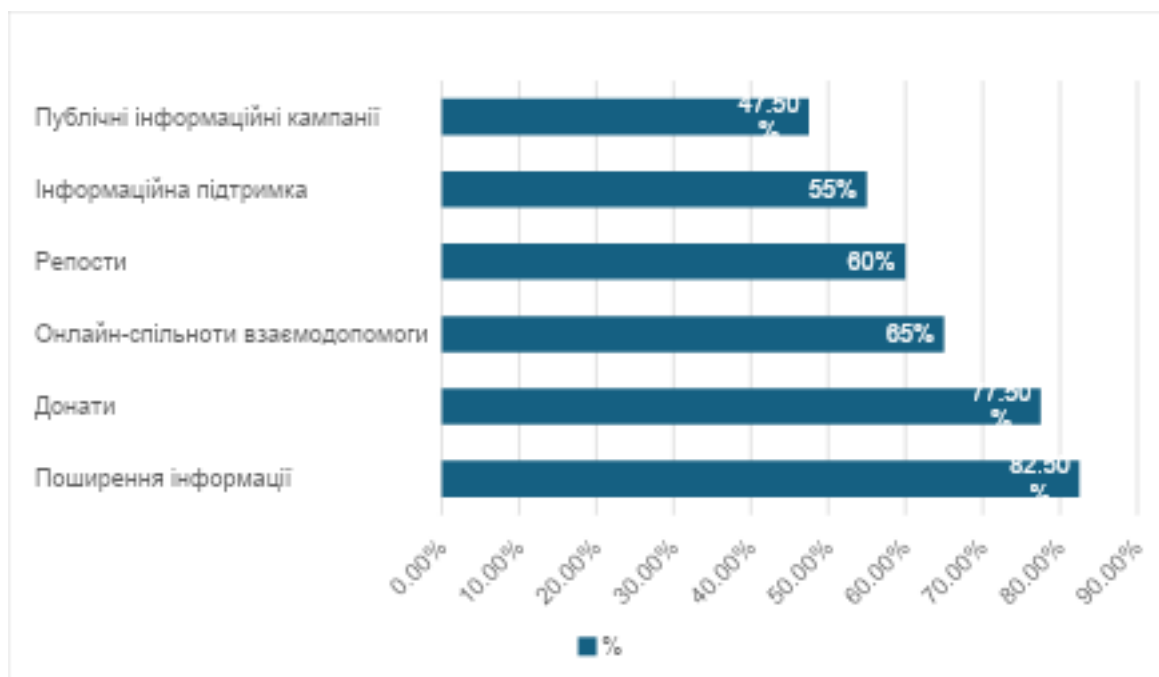

Рис. 2.12. Найбільш ефективні форми цифрової солідарності

Результати дослідження засвідчили, що респонденти насамперед пов'язують цифрову солідарність із поширенням інформації та донатами. Подібна тенденція демонструє, що в умовах цифрового суспільства інформація сама по собі перетворюється на форму соціальної дії. Один репост, згадка у stories або поширення посилання на збір часто стають початковою ланкою значно ширших процесів суспільної мобілізації.

Водночас високий показник онлайн-спільнот взаємодопомоги свідчить про те, що цифрова солідарність не обмежується лише фінансовою підтримкою. Для багатьох користувачів важливим є відчуття присутності, причетності та емоційної підтримки, особливо у кризових умовах. У межах сучасного онлайн-активізму спільнота нерідко виконує функцію соціальної опори, де люди отримують не лише інформацію, а й психологічне підкріплення та досвід колективної взаємодії.

Показово, що майже половина респондентів виокремила ефективність публічних інформаційних кампаній. Це свідчить про поступове формування в українському цифровому просторі культури соціальної чутливості, де суспільно важливі теми здатні набувати широкого резонансу та виходити за межі локальних онлайн-спільнот.

Відповіді респондентів на питання анкети «Чи вважаєте Ви, що соціальні мережі реально впливають на вирішення соціальних проблем?» представлено на Рис. 2.13.

Рис. 2.13. Оцінка впливу соціальних мереж на вирішення соціальних проблем

Отримані результати демонструють переважно позитивне сприйняття ролі соціальних мереж у вирішенні суспільно значущих проблем. Більшість учасників дослідження вважає, що цифрові платформи здатні реально впливати на мобілізацію допомоги, поширення соціально важливої інформації та активізацію громадської участі. Подібне сприйняття значною мірою сформувалося під впливом сучасного українського досвіду, коли соціальні мережі стали одним із ключових механізмів координації волонтерської діяльності, підтримки військових, допомоги ВПО та реалізації благодійних ініціатив.

Водночас частка респондентів, які обрали варіант «частково», вказує на усвідомлення обмеженості цифрового активізму. Соціальні мережі здатні привертати увагу до проблеми, однак самі по собі не завжди забезпечують її практичне вирішення. У цьому контексті онлайн-активізм постає не як заміна реальної соціальної роботи, а як інструмент її посилення та координації.

Незначна кількість негативних відповідей свідчить про доволі високий рівень довіри до цифрових форм громадянської активності серед учасників дослідження. Разом із тим результати підтверджують, що ефективність соціальних мереж безпосередньо залежить від рівня суспільної довіри, якості

комунікації та здатності онлайн-ініціатив переходити у практичну площину соціальної підтримки.

Відповіді респондентів на питання анкети «Які перспективи розвитку онлайн-активізму Ви вбачаєте в Україні?» представлено на Рис. 2.14.

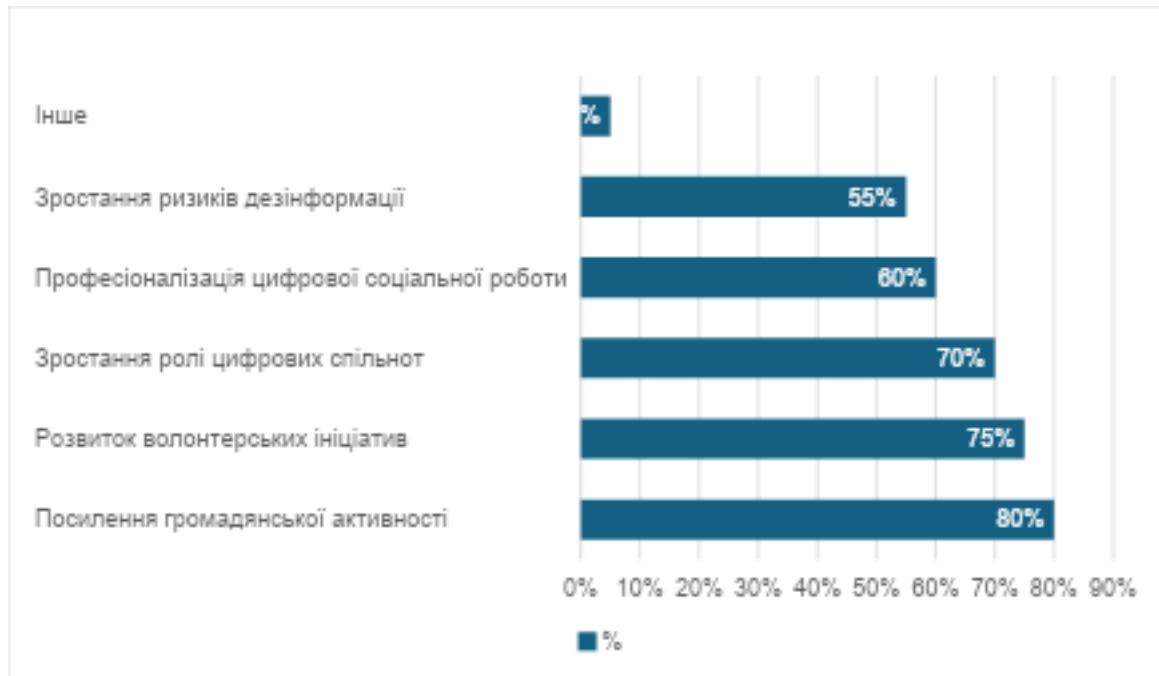

Рис. 2.14. Перспективи розвитку онлайн-активізму в Україні

Отримані результати свідчать про переважно оптимістичне бачення майбутнього онлайн-активізму в Україні. Найбільша частка респондентів пов'язує перспективи його розвитку з посиленням громадянської активності та розширенням волонтерських ініціатив. Подібна тенденція демонструє, що соціальні мережі дедалі частіше сприймаються не лише як комунікаційний простір, а як середовище суспільної самоорганізації, у якому громадяни здатні швидко об'єднуватися навколо спільних потреб, кризових ситуацій або соціально значущих проблем.

Високий показник щодо зростання ролі цифрових спільнот підтверджує, що онлайн-комунікація поступово набуває ознак соціальної інфраструктури. У цифровому середовищі формуються нові моделі взаємопідтримки, горизонтальної взаємодії та громадянської участі. Для багатьох користувачів саме соціальні мережі стають першою точкою звернення по допомогу, інформацію чи підтримку. Особливо помітно це проявляється в умовах воєнного

стану, коли швидкість комунікації нерідко визначає ефективність соціальної допомоги.

Водночас важливим є те, що 60% респондентів відзначили перспективу професіоналізації цифрової соціальної роботи. Це свідчить про поступове усвідомлення того, що онлайн-активізм уже виходить за межі виключно спонтанної громадської діяльності. Сучасний цифровий простір вимагає не лише мотивації та емпатії, а й компетентностей у сфері кризової комунікації, інформаційної безпеки, психологічної підтримки, цифрової етики та роботи з аудиторією. Таким чином, онлайн-активізм поступово інтегрується у професійне поле соціальної роботи.

Поряд із позитивними очікуваннями респонденти також демонструють усвідомлення ризиків цифрового середовища. Понад половина учасників дослідження звернула увагу на загрозу дезінформації. Це підтверджує суперечливий характер цифрового простору, де поряд із мобілізаційним потенціалом існують ризики маніпуляцій, викривлення інформації та втрати довіри аудиторії. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток критичного мислення, цифрової грамотності та етичних стандартів онлайн-комунікації.

Загалом результати анкетування дозволяють стверджувати, що онлайн-активізм в українському суспільстві сприймається не як тимчасове явище, а як один із перспективних напрямів розвитку сучасної соціальної взаємодії. Соціальні мережі дедалі активніше інтегруються у практики соціальної підтримки, громадянської участі та цифрової солідарності, формуючи нові способи колективної дії у просторі сучасного мережевого суспільства.

2.4. Узагальнення результатів та визначення ключових проблем

Проведене емпіричне дослідження дозволило простежити, що соціальні мережі у сучасних умовах виконують значно ширші функції, ніж просто інформаційно-комунікаційні. Аналіз кейсів свідчить, що цифровий простір

поступово трансформується у середовище соціальної взаємодії, мобілізації допомоги, психологічної підтримки та формування громадянської солідарності. Водночас результати анкетування підтвердили, що учасники онлайн-активістських практик сприймають соціальні мережі як реальний інструмент впливу на суспільні процеси та розв’язання соціально значущих проблем.

Досліджені кейси продемонстрували різні моделі функціонування онлайн-активізму. Діяльність Благодійного фонду Сергія Притули демонструє високий мобілізаційний потенціал соціальних мереж у сфері волонтерства та благодійності. У цьому випадку цифрова комунікація поєднує емоційний вплив, довіру до публічної особи, візуальну динаміку та чітку орієнтацію на практичний результат. Водночас кейс програми «Ти як?» показав інший вимір цифрової соціальної роботи – формування культури психологічної підтримки, зниження стигматизації психічного здоров’я та поширення практик емоційної самопомоги. Натомість діяльність реабілітаційного центру для військових і ветеранів продемонструвала, що соціальні мережі можуть виконувати функцію простору соціальної адаптації та підтримки вразливих груп населення, формуючи навколо них спільноти довіри та співпереживання.

Разом із позитивними аспектами дослідження виявило низку проблем, які супроводжують розвиток онлайн-активізму та цифрової соціальної взаємодії (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Ключові проблеми онлайн-активізму та цифрової соціальної взаємодії

Проблема	Прояви
Емоційне виснаження	постійне перебування у кризовому інформаційному середовищі, психологічне перевантаження
Хейт та негативна комунікація	агресивні коментарі, знецінення соціальних ініціатив, конфліктність
Недовіра аудиторії	сумніви щодо прозорості зборів та достовірності інформації
Інформаційне перенасичення	складність привернення уваги до соціально важливих тем

Проблема	Прояви
Ризики дезінформації	поширення маніпулятивного або неправдивого контенту
Нестача ресурсів	обмежені фінансові, часові та організаційні можливості активістів
Цифрова втома аудиторії	поступове зниження емоційної реакції на кризовий контент

Узагальнення результатів дозволяє стверджувати, що онлайн-активізм у сучасному українському суспільстві вже не є епізодичним явищем або виключно ситуативною реакцією на кризу. Йдеться про поступове формування нової моделі соціальної взаємодії, у межах якої цифрові платформи стають простором колективної відповідальності, швидкої мобілізації та громадянської участі. Водночас ефективність такої взаємодії безпосередньо залежить від рівня довіри, етичності комунікації, інформаційної прозорості та здатності онлайн-ініціатив зберігати людський вимір у перенасиченому цифровому середовищі.

Особливо показовим є те, що цифрова солідарність у досліджених кейсах постає не лише як технологічний феномен, а як форма суспільної близькості у ситуації спільної вразливості. У цьому контексті соціальні мережі виконують роль своєрідних «точок з'єднання», де інформація, емоційна підтримка, волонтерство та громадянська активність взаємодіють між собою, створюючи нові практики сучасної соціальної роботи.

Висновки до розділу 2

Проведене емпіричне дослідження дозволило підтвердити, що соціальні мережі у сучасному суспільстві виконують не лише комунікаційну, а й виразну соціально-організаційну функцію. Аналіз досліджених кейсів продемонстрував, що цифровий простір здатний об'єднувати людей навколо благодійних, психологічних та соціально-підтримувальних ініціатив, формуючи нові практики громадянської участі та цифрової солідарності. Водночас онлайн-активізм виявився багатовимірним явищем: він поєднує мобілізацію ресурсів, емоційну підтримку, просвітництво, інформаційне поширення та створення

спільнот взаємодопомоги. Особливо показовим є те, що у досліджених цифрових практиках соціальні мережі фактично перетворюються на середовище повсякденної соціальної присутності, де підтримка нерідко починається з простого повідомлення, реакції або поширення інформації.

Результати анкетування продемонстрували, що учасники онлайн-активістських практик загалом позитивно оцінюють потенціал соціальних мереж у вирішенні соціальних проблем, однак водночас усвідомлюють суперечливість цифрового середовища. Найбільш відчутними проблемами виявилися емоційне виснаження, хейт, інформаційне перенасичення та недовіра частини аудиторії до онлайн-ініціатив. Це свідчить про те, що розвиток цифрової соціальної взаємодії потребує не лише технічних можливостей, а й формування культури відповідальної комунікації, цифрової етики та психологічно безпечного середовища.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що онлайн-активізм в Україні поступово переходить від ситуативної реакції до більш стійкої форми соціальної самоорганізації, у межах якої цифрові платформи стають важливим інструментом сучасної соціальної роботи та громадянської взаємодії.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Обґрунтування необхідності та програма онлайн-тренінгу

Результати проведеного теоретичного та емпіричного дослідження підтвердили, що соціальні мережі дедалі активніше інтегруються у сферу соціальної взаємодії, волонтерства, громадянської участі та цифрової підтримки населення. Водночас ефективність онлайн-активізму залежить не лише від технічних можливостей цифрових платформ, а й від рівня підготовленості самих учасників онлайн-ініціатив до роботи у цифровому середовищі. Виявлені у межах дослідження проблеми, як-от емоційне виснаження, інформаційне перевантаження, ризики маніпуляцій, труднощі взаємодії з аудиторією та недостатній рівень цифрової комунікативної компетентності, свідчать про потребу у цілеспрямованих едукативних заходах для осіб, які займаються або планують займатися онлайн-активізмом у соціальній сфері. Саме тому розробка онлайн-тренінгу, спрямованого на формування практичних навичок цифрової комунікації, онлайн-мобілізації, інформаційної грамотності, психологічної стійкості та організації соціальних ініціатив у цифровому просторі, видається не лише актуальною, а й соціально необхідною.

Розроблений онлайн-тренінг «Соціальні мережі як простір онлайн-активізму та цифрової солідарності» має просвітницько-практичний характер і спрямований на підготовку учасників до ефективної та відповідальної діяльності у цифровому соціальному середовищі. Тренінг орієнтований на студентів соціономічних спеціальностей, волонтерів, громадських активістів, представників молодіжних ініціатив, а також осіб, які займаються соціальними проектами у соціальних мережах.

Програма тренінгу складається із шести занять тривалістю 90 хвилин кожне. Загальна тривалість програми становить 9 академічних годин. Реалізація тренінгу передбачає онлайн-формат проведення із використанням платформ Zoom або Google Meet, інтерактивних цифрових інструментів, групових

обговорень, аналізу кейсів, практичних вправ та елементів рефлексивної взаємодії. Особливістю програми є поєднання теоретичного матеріалу з практично орієнтованими завданнями, що дозволяє учасникам не лише отримати знання, а й сформувати навички роботи у сфері онлайн-активізму та цифрової соціальної взаємодії.

Структуру та зміст програми онлайн-тренінгу подано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Програма онлайн-тренінгу «Соціальні мережі як простір онлайн-активізму та цифрової солідарності»

№	Тема заняття	Основний зміст	Форми роботи
1	Соціальні мережі та онлайн-активізм у сучасному суспільстві	Сутність онлайн-активізму, цифрова солідарність, роль соціальних мереж у соціальній роботі	Мінілекція, дискусія, аналіз кейсів
2	Цифрова комунікація та взаємодія з аудиторією	Особливості комунікації у соціальних мережах, робота з аудиторією, цифрова етика	Практичні вправи, групова робота
3	Створення та просування соціальних онлайн-ініціатив	Основи організації онлайн-кампаній, візуальний контент, цифрова мобілізація	Робота в командах, моделювання ситуацій
4	Інформаційна безпека та протидія маніпуляціям	Дезінформація, інформаційні ризики, критичне мислення, фактчекінг	Аналіз прикладів, інтерактивні вправи
5	Психологічна стійкість онлайн-активіста	Емоційне виснаження, цифрова втома, саморегуляція та психологічна підтримка	Рефлексивні вправи, обговорення
6	Онлайн-активізм як інструмент соціальної підтримки	Волонтерство у соціальних мережах, цифрові спільноти, розробка власної ініціативи	Презентації, підсумкова рефлексія

Запропонована програма орієнтована не лише на передачу інформації, а й на формування практичного розуміння того, як функціонує сучасний цифровий

простір соціальної взаємодії. Важливим завданням тренінгу є розвиток у учасників здатності поєднувати громадянську активність, цифрову культуру та соціальну відповідальність у процесі реалізації онлайн-ініціатив. Водночас особлива увага приділяється не лише ефективності комунікації, а й збереженню психологічної стійкості в умовах постійної інформаційної напруги.

Заняття 1. «Соціальні мережі та онлайн-активізм у сучасному суспільстві».

Перше заняття має вступно-аналітичний характер і спрямоване на формування у учасників цілісного розуміння феномену онлайн-активізму як складової сучасної цифрової соціальної взаємодії. У межах заняття розглядаються особливості трансформації соціальних мереж із простору повсякденної комунікації у середовище громадянської участі, волонтерства, суспільної мобілізації та цифрової солідарності. Особлива увага приділяється аналізу того, як цифрові платформи впливають на способи організації соціальних ініціатив, формування онлайн-спільнот та поширення суспільно значущої інформації.

На початку заняття доцільно провести інтерактивне обговорення, під час якого учасники зможуть поділитися власним досвідом використання соціальних мереж у контексті волонтерства, громадської активності чи соціальної підтримки. Це дозволяє не лише активізувати групову взаємодію, а й продемонструвати, наскільки глибоко цифрові практики вже інтегровані у повсякденне соціальне життя.

Теоретичний блок заняття охоплює поняття онлайн-активізму, цифрової солідарності, мережевого суспільства та цифрової соціальної роботи. Важливо акцентувати увагу на тому, що сучасний онлайн-активізм не обмежується поширенням інформації чи репостами. Йдеться про нову форму соціальної участі, у межах якої цифровий простір стає інструментом координації допомоги, підтримки вразливих груп населення та швидкого реагування на кризові ситуації.

Практична частина заняття передбачає аналіз реальних кейсів українського онлайн-активізму. Учасникам пропонується проаналізувати

приклади діяльності благодійних фондів, інформаційних кампаній або волонтерських ініціатив у соціальних мережах, визначити механізми цифрової мобілізації аудиторії, особливості комунікації та чинники ефективності онлайн-взаємодії. Подібна форма роботи сприяє розвитку навичок критичного аналізу цифрового контенту та розуміння специфіки соціальної комунікації у мережевому середовищі.

Наприкінці заняття проводиться коротка рефлексія, у межах якої учасники формулюють власне бачення ролі соціальних мереж у сучасному суспільстві та визначають, які можливості й ризики онлайн-активізму вони вважають найбільш актуальними.

Заняття 2. «Цифрова комунікація та взаємодія з аудиторією».

Друге заняття спрямоване на розвиток практичних навичок ефективної цифрової комунікації та взаємодії з аудиторією у соціальних мережах. Актуальність даної теми зумовлена тим, що успішність онлайн-ініціатив значною мірою залежить не лише від змісту соціального проєкту, а й від способу комунікації з користувачами, рівня довіри аудиторії та здатності підтримувати постійну взаємодію у цифровому середовищі.

У межах заняття розглядаються особливості онлайн-комунікації: швидкість поширення інформації, візуалізація контенту, публічність цифрової взаємодії, емоційний вплив повідомлень та специфіка комунікативної поведінки користувачів у соціальних мережах. Окремо аналізуються механізми формування довіри до соціальних ініціатив та роль персоналізованої комунікації у підтримці цифрових спільнот.

Практична частина заняття передбачає виконання вправ, спрямованих на створення коротких інформаційних повідомлень, соціальних дописів та візуальних концепцій для онлайн-кампаній. Учасники навчаються адаптовувати соціально значущу інформацію до логіки цифрового сприйняття, зберігаючи при цьому етичність комунікації та достовірність змісту.

Окремий блок заняття присвячено цифровій етиці та комунікації у конфліктних ситуаціях. Учасники аналізують типові приклади негативних

коментарів, хейту або маніпулятивної взаємодії в соціальних мережах та обговорюють можливі способи реагування на подібні ситуації. Особливий акцент робиться на необхідності збереження професійної та психологічної стійкості у процесі онлайн-взаємодії.

Наприкінці заняття проводиться групове обговорення, під час якого учасники оцінюють власний стиль цифрової комунікації та визначають навички, які потребують подальшого розвитку для ефективної діяльності у сфері онлайн-активізму.

Заняття 3. «Створення та просування соціальних онлайн-ініціатив».

Третє заняття має практично орієнтований характер і спрямоване на формування у учасників навичок створення, організації та просування соціальних ініціатив у цифровому середовищі. Якщо попередні заняття були зосереджені переважно на розумінні специфіки онлайн-активізму та цифрової комунікації, то даний етап тренінгу передбачає безпосередній перехід до моделювання власної соціальної діяльності у соціальних мережах.

На початку заняття розглядаються основні етапи підготовки онлайн-ініціативи: визначення соціальної проблеми, формування мети, аналіз цільової аудиторії, вибір цифрової платформи та способів комунікації. Особлива увага приділяється тому, що ефективний онлайн-активізм потребує не лише емоційної мотивації, а й чіткого планування, послідовності дій та розуміння особливостей цифрової взаємодії.

У теоретичному блоці аналізуються механізми цифрової мобілізації аудиторії, принципи створення соціального контенту та особливості інформаційного просування благодійних, просвітницьких або волонтерських проєктів. Учасники ознайомлюються з базовими принципами візуальної комунікації, структурування інформаційних повідомлень, використання емоційних наративів та способів підтримання уваги аудиторії у перенасиченому цифровому середовищі.

Практична частина заняття передбачає роботу в малих групах. Учасникам пропонується розробити концепцію власної онлайн-ініціативи, пов'язаної із

певною соціальною проблемою: підтримкою вразливих груп населення, психологічною допомогою, екологічною тематикою, волонтерством або інформаційною підтримкою суспільно важливих проєктів. У межах роботи учасники визначають мету кампанії, формат комунікації, візуальну стилістику, можливі механізми залучення аудиторії та очікуваний соціальний ефект.

Окремий акцент робиться на тому, що сучасна цифрова комунікація функціонує в умовах високої конкуренції за увагу користувача. Саме тому важливо не лише створити соціально значущий контент, а й адаптувати його до логіки цифрового сприйняття: лаконічності, емоційної виразності, візуальної динаміки та доступності.

Наприкінці заняття учасники презентують власні ідеї онлайн-ініціатив, після чого проводиться колективне обговорення сильних сторін запропонованих проєктів, можливих труднощів їх реалізації та шляхів підвищення ефективності цифрової взаємодії з аудиторією.

Заняття 4. «Інформаційна безпека та протидія маніпуляціям».

Четверте заняття присвячене формуванню у учасників навичок критичного сприйняття інформації та безпечної поведінки у цифровому середовищі. Актуальність даної теми зумовлена тим, що сучасний онлайн-активізм функціонує в умовах постійного інформаційного перевантаження, поширення дезінформації, маніпулятивного контенту та високого рівня емоційного впливу на аудиторію.

У межах заняття розглядаються основні ризики цифрової комунікації: фейки, інформаційні маніпуляції, емоційний тиск, викривлення фактів, а також механізми інформаційного впливу у соціальних мережах. Учасники аналізують, яким чином маніпулятивний контент здатний впливати на суспільні настрої, громадську думку та поведінку користувачів у цифровому просторі.

Особлива увага приділяється розвитку навичок фактчекінгу та перевірки інформації. Учасники ознайомлюються з базовими принципами оцінювання достовірності цифрових джерел, аналізу фото- та відеоконтенту, перевірки новин та виявлення ознак маніпулятивних повідомлень. Важливим завданням заняття є

формування розуміння того, що відповідальний онлайн-активізм неможливий без інформаційної грамотності та усвідомленого ставлення до поширення контенту.

Практична частина заняття передбачає аналіз реальних прикладів інформаційних маніпуляцій у соціальних мережах. Учасники працюють із прикладами фейкових повідомлень, емоційно маніпулятивних дописів або викривленої інформації, визначають ознаки недостовірності та обговорюють можливі наслідки поширення подібного контенту для суспільства та діяльності онлайн-спільнот.

Окремо у межах заняття розглядаються питання цифрової безпеки активістів: захист персональних даних, безпечна комунікація у соціальних мережах, ризики публічності та дотримання етичних принципів роботи з чутливою інформацією. Це дозволяє сформувати у учасників більш відповідальне ставлення до власної цифрової присутності та професійної діяльності у мережевому середовищі.

Завершується заняття рефлексивним обговоренням, під час якого учасники визначають, які інформаційні ризики є найбільш актуальними для сучасного цифрового суспільства та чому розвиток критичного мислення стає необхідною складовою ефективного онлайн-активізму.

Заняття 5. «Психологічна стійкість онлайн-активіста».

П'яте заняття спрямоване на формування у учасників навичок психологічної саморегуляції та збереження емоційної стійкості в умовах постійної цифрової взаємодії. Необхідність включення даної теми до структури тренінгу зумовлена результатами емпіричного дослідження, які засвідчили, що емоційне виснаження є однією з найбільш поширених проблем онлайн-активізму. Постійне перебування у просторі кризових новин, взаємодія з травматичним контентом, високий рівень відповідальності та необхідність швидкого реагування на соціальні проблеми створюють значне психологічне навантаження на учасників цифрових ініціатив.

На початку заняття розглядаються психологічні особливості діяльності у цифровому середовищі: феномен цифрової втоми, емоційного перенасичення, інформаційного стресу та співпереживального виснаження. Особлива увага приділяється тому, що онлайн-активізм, попри свою соціальну значущість, часто супроводжується станом постійної внутрішньої напруги, коли людина відчуває необхідність безперервно залишатися «включеною» у проблеми інших.

У межах теоретичного блоку учасники ознайомлюються з поняттям психологічної стійкості, механізмами емоційної саморегуляції та принципами збереження психологічного ресурсу в умовах інтенсивної цифрової взаємодії. Важливий акцент робиться на необхідності дотримання балансу між соціальною залученістю та особистими межами. У цьому контексті турбота про власний психологічний стан розглядається не як прояв слабкості, а як необхідна умова тривалої та ефективної соціальної діяльності.

Практична частина заняття передбачає виконання рефлексивних вправ, спрямованих на усвідомлення власних емоційних реакцій, визначення індивідуальних джерел стресу та пошук способів психологічного відновлення. Учасники працюють із техніками емоційного розвантаження, вправами на самоспостереження та короткими практиками стабілізації емоційного стану. Також обговорюються способи організації цифрового простору таким чином, щоб мінімізувати ризики емоційного перенавантаження.

Окремий блок заняття присвячений проблемі хейту та агресивної комунікації у соціальних мережах. Учасники аналізують психологічні наслідки негативної онлайн-взаємодії та обговорюють можливі стратегії реагування на токсичну поведінку аудиторії. Особлива увага приділяється розвитку навичок емоційного дистанціювання та збереження професійної стійкості у конфліктних ситуаціях.

Наприкінці заняття проводиться групова рефлексія, у межах якої учасники визначають власні ресурси підтримки та формують індивідуальні рекомендації щодо збереження психологічного благополуччя під час діяльності у цифровому середовищі.

Заняття 6. «Онлайн-активізм як інструмент соціальної підтримки».

Шосте заняття є підсумковим і спрямоване на інтеграцію знань та практичних навичок, сформованих у межах тренінгової програми. Його основною метою є усвідомлення учасниками онлайн-активізму не лише як форми цифрової комунікації, а як повноцінного інструменту сучасної соціальної підтримки, громадянської участі та розвитку солідарних практик у суспільстві.

У межах заняття узагальнюються основні напрями використання соціальних мереж у соціальній сфері: цифрове волонтерство, інформаційна підтримка вразливих груп населення, організація благодійних кампаній, створення онлайн-спільнот взаємодопомоги та просвітницькі ініціативи. Особлива увага приділяється ролі соціальних мереж у кризових умовах, коли швидкість цифрової взаємодії безпосередньо впливає на можливість оперативного реагування на соціальні потреби.

У теоретичному блоці учасники аналізують поняття цифрової солідарності та її значення для сучасного суспільства. Підкреслюється, що у цифровому просторі підтримка може реалізовуватися у різних формах — від поширення інформації та емоційної присутності до організації масштабних волонтерських кампаній. Таким чином онлайн-активізм розглядається як один із проявів сучасної культури соціальної відповідальності.

Практична частина заняття передбачає презентацію учасниками власних мініпроектів або концепцій соціальних онлайн-ініціатив, розроблених упродовж тренінгу. Учасники презентують тематику своїх ініціатив, цільову аудиторію, форми цифрової взаємодії та очікуваний соціальний ефект. Після презентацій проводиться спільне обговорення сильних сторін проєктів, можливих труднощів реалізації та шляхів підвищення ефективності онлайн-комунікації.

Важливим елементом підсумкового заняття є рефлексивне обговорення змін у сприйнятті учасниками ролі соціальних мереж у соціальному житті. Учасники аналізують, які знання та навички були для них найбільш цінними, як змінилося їхнє розуміння онлайн-активізму та які можливості використання

цифрового простору у сфері соціальної підтримки вони вбачають у майбутньому.

Тренінг завершується підбиттям підсумків та формуванням загального висновку про те, що ефективний онлайн-активізм у сучасному суспільстві потребує поєднання цифрової грамотності, етичної відповідальності, психологічної стійкості та готовності до соціальної взаємодії. Саме така комплексність підготовки дозволяє перетворити соціальні мережі з простору фрагментарної комунікації на середовище реальної соціальної підтримки та громадянської участі.

3.2. Реалізація онлайн-тренінгу

Запропонована програма онлайн-тренінгу «Соціальні мережі як простір онлайн-активізму та цифрової солідарності» була апробована у форматі дистанційної групової роботи. У реалізації програми взяли участь 13 осіб. Соціально-демографічний склад учасників тренінгу був таким: 8 учасників становили жінки, 5 – чоловіки. За віком група розподілилася таким чином: 18-25 років – 7 осіб, 26-35 років – 5 осіб, 36-45 років – 1 особа. До участі у тренінгу були залучені 5 студентів соціономічних спеціальностей, 4 учасники волонтерських ініціатив, 2 представники молодіжних громадських об'єднань та 2 особи, які мали досвід ведення соціально орієнтованих сторінок у соціальних мережах. Такий склад групи дозволив поєднати різні рівні практичного досвіду: від початкової зацікавленості цифровим активізмом до реальної участі в онлайн-ініціативах.

Реалізація тренінгу відбувалася в онлайн-форматі із використанням платформи Zoom. Такий формат проведення виявився доцільним з огляду на специфіку тематики програми, адже більшість комунікативних та практичних завдань безпосередньо стосувалася цифрового середовища. Крім того, дистанційний формат забезпечив гнучкість участі та створив умови для інтерактивної взаємодії між учасниками незалежно від їхнього місця перебування.

Заняття проводилися двічі на тиждень у вечірній час та тривали близько 90 хвилин. Структура кожного заняття включала короткий теоретичний блок, інтерактивне обговорення, практичні вправи та підсумкову рефлексію. Під час реалізації програми активно використовувалися презентаційні матеріали, аналіз цифрових кейсів, спільна робота у малих групах, елементи мозкового штурму та обговорення реальних прикладів онлайн-активізму у соціальних мережах.

У процесі проведення тренінгу учасники демонстрували високий рівень зацікавленості у тематиці цифрової соціальної взаємодії. Найбільшу активність викликали теми, пов'язані з організацією онлайн-ініціатив, механізмами взаємодії з аудиторією, психологічними труднощами онлайн-активізму та проблемами інформаційної безпеки. Під час практичних завдань учасники охоче аналізували приклади соціальних кампаній, обговорювали власний досвід користування соціальними мережами та пропонували ідеї можливих цифрових ініціатив у соціальній сфері.

Водночас у процесі роботи простежувалася певна емоційна чутливість до тем, пов'язаних із інформаційним перевантаженням, хейтом та психологічним виснаженням у цифровому середовищі. Частина учасників зазначала, що раніше не усвідомлювала рівень впливу постійної онлайн-взаємодії на власний емоційний стан. Саме тому рефлексивні елементи програми та обговорення психологічної стійкості викликали помітний відгук у групі та сприяли більш відкритій комунікації між учасниками.

Практичні завдання, пов'язані зі створенням власних концепцій соціальних онлайн-ініціатив, дозволили учасникам не лише закріпити отримані знання, а й спробувати застосувати їх у моделюванні реальних форм цифрової соціальної підтримки. У межах підсумкових презентацій учасники пропонували ідеї інформаційних кампаній, онлайн-спільнот взаємодопомоги, просвітницьких сторінок та волонтерських цифрових проєктів, орієнтованих на підтримку молоді, внутрішньо переміщених осіб, військових та осіб із підвищеним рівнем психологічного навантаження.

Загалом реалізація тренінгової програми продемонструвала, що онлайн-формат може бути ефективним середовищем для розвитку навичок цифрової комунікації, громадянської активності та соціальної взаємодії. Водночас проведення програми дозволило виявити високий рівень актуальності тематики онлайн-активізму серед молоді та осіб, залучених до соціальних ініціатив у цифровому просторі.

3.3. Оцінка ефективності тренінгу

Оцінювання ефективності реалізованої тренінгової програми здійснювалося шляхом підсумкового обговорення, рефлексивного зворотного зв'язку учасників та аналізу їхньої активності під час виконання практичних завдань. Отримані результати дозволили констатувати, що запропонований онлайн-тренінг загалом позитивно сприймався учасниками та виявився практично значущим у контексті формування навичок цифрової комунікації, організації онлайн-ініціатив та усвідомлення психологічних аспектів діяльності у цифровому середовищі.

Учасники наголошували, що тренінг допоміг їм по-іншому поглянути на роль соціальних мереж у сучасному суспільстві. Якщо до початку програми частина з них сприймала онлайн-активізм переважно як епізодичне поширення інформації або участь у цифрових кампаніях, то після проходження тренінгу з'явилося більш цілісне розуміння соціального потенціалу цифрових платформ. Особливо цінними учасники називали практичні блоки, пов'язані зі створенням соціальних ініціатив, цифровою комунікацією та психологічною стійкістю.

Під час рефлексивного обговорення учасники звертали увагу на те, що окремі теми викликали у них не лише професійний, а й особистісний відгук. Зокрема, один із учасників зазначив: «Я вперше задумався над тим, що постійне перебування в інформаційному потоці теж потребує внутрішніх меж». Інший учасник підкреслив: «До тренінгу я не сприймала репости чи інформаційну підтримку як щось важливе, але тепер розумію, що цифрова солідарність часто починається саме з цього». Подібні висловлювання свідчать про те, що програма

сприяла не лише отриманню нових знань, а й переосмисленню власного досвіду взаємодії у цифровому просторі.

Позитивну реакцію викликали також практичні завдання, пов'язані з аналізом кейсів та моделюванням власних онлайн-ініціатив. Учасники демонстрували зацікавленість у розробці соціальних проєктів та активно обговорювали можливості використання соціальних мереж для підтримки вразливих груп населення, організації інформаційних кампаній та розвитку волонтерських практик. Це дозволяє стверджувати, що тренінг мав не лише інформаційно-просвітницький, а й мотиваційний ефект.

Водночас у процесі реалізації програми було виявлено і певні обмеження. Частина учасників визнала, що окремі теми, зокрема інформаційна безпека та протидія цифровим маніпуляціям, потребують більш тривалого та поглибленого опрацювання. Крім того, дистанційний формат, попри свою гнучкість, певною мірою обмежував рівень емоційної взаємодії між учасниками порівняно з очним тренінгом. У декількох випадках спостерігалася також втома від тривалої роботи у цифровому форматі, що є доволі показовим у контексті самої проблематики дослідження.

На нашу думку, перспективи подальшого вдосконалення програми полягають у розширенні практичного компоненту тренінгу, залученні фахівців із цифрової безпеки, психологів та представників громадських ініціатив, а також у можливому поєднанні онлайн- та офлайн-форматів роботи. Доцільним видається і створення окремих тематичних модулів, присвячених кризовій комунікації, цифровому волонтерству та психологічній підтримці онлайн-активістів.

Висновки до розділу 3

Результати проведеної роботи підтвердили доцільність використання едукативних онлайн-програм у процесі підготовки осіб до діяльності у сфері цифрового активізму та соціальної взаємодії. Запропонований тренінг дозволив поєднати теоретичне осмислення феномену онлайн-активізму з практичним

формуванням навичок цифрової комунікації, організації соціальних ініціатив, інформаційної безпеки та психологічної стійкості. У процесі реалізації програми учасники продемонстрували високий рівень зацікавленості у тематиці цифрової соціальної підтримки, а найбільший відгук викликали питання емоційного виснаження, взаємодії з аудиторією та створення власних онлайн-ініціатив. Це свідчить про актуальність проблематики онлайн-активізму в умовах сучасного цифрового суспільства та потребу у розвитку практично орієнтованих форм підготовки у даній сфері.

Оцінка ефективності тренінгу показала, що подібні програми здатні не лише підвищувати рівень цифрової компетентності учасників, а й формувати більш усвідомлене ставлення до соціальної взаємодії у мережевому середовищі. Водночас отримані результати дозволили окреслити і певні обмеження, пов'язані з тривалістю програми, специфікою дистанційного формату та потребою у більш поглибленому опрацюванні окремих тем. Відтак перспективним напрямом подальшої роботи є вдосконалення тренінгових програм у сфері цифрової соціальної роботи, розширення їх практичного компоненту та інтеграція міждисциплінарних підходів до підготовки онлайн-активістів у соціальній сфері.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було здійснено комплексний аналіз соціальних мереж як простору нової соціальної роботи, а також визначено особливості онлайн-активізму та цифрової солідарності в умовах цифровізації суспільства. Проведене теоретичне й емпіричне дослідження дало підстави стверджувати, що соціальні мережі у сучасному суспільстві виконують значно ширші функції, ніж лише комунікативні, перетворюючись на середовище громадянської участі, соціальної підтримки, мобілізації ресурсів та формування нових моделей соціальної взаємодії.

У межах першого завдання було проаналізовано теоретичні підходи до розуміння соціальних мереж як простору соціальної взаємодії в умовах цифровізації суспільства. Встановлено, що розвиток мережевого суспільства супроводжується трансформацією традиційних моделей соціальної комунікації та переходом до більш динамічних, горизонтальних і цифрово опосередкованих форм взаємодії. Соціальні мережі сьогодні виступають не лише технічними платформами для обміну інформацією, а й середовищем конструювання соціальних зв'язків, громадянської участі та цифрової самоорганізації. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити, що соціальні мережі формують новий тип соціальності, у межах якого поєднуються інформаційна взаємодія, символічна підтримка, цифрова мобілізація та громадянська активність.

У процесі виконання другого завдання було визначено психологічні особливості онлайн-взаємодії та вплив соціальних мереж на самоідентифікацію, емоційний стан і цифрову поведінку особистості. З'ясовано, що цифрове середовище створює нові умови для самопрезентації та формування онлайн-ідентичності, у межах якої поєднуються індивідуальні уявлення про себе, соціальне визнання та належність до певних спільнот. Водночас встановлено амбівалентний характер впливу соціальних мереж на психологічне благополуччя особистості. З одного боку, цифрова взаємодія забезпечує підтримку, доступ до

комунікації та можливість участі у суспільно значущих ініціативах, а з іншого — може спричиняти емоційне виснаження, інформаційне перевантаження, залежність від соціальних мереж та підвищену вразливість до маніпулятивного контенту. Це дозволяє розглядати цифрову грамотність і психологічну стійкість як важливі умови безпечної взаємодії у цифровому середовищі.

У межах третього завдання досліджено специфіку соціальної роботи в умовах цифровізації та роль онлайн-активізму й цифрової солідарності у реалізації соціальних ініціатив. Встановлено, що цифровізація соціальної сфери змінює не лише інструменти професійної діяльності соціального працівника, а й саму логіку соціальної підтримки. Соціальні мережі дедалі частіше використовуються для інформування населення, координації волонтерської допомоги, організації благодійних кампаній та створення онлайн-спільнот підтримки. На основі узагальнення наукових підходів цифрову солідарність визначено як форму соціальної згуртованості, що виникає у цифровому середовищі через спільну реакцію користувачів на суспільно значущі проблеми та реалізується через інформаційну підтримку, онлайн-мобілізацію і волонтерську взаємодію. Водночас обґрунтовано, що ефективність цифрової соціальної роботи безпосередньо залежить від рівня цифрової компетентності, етичної відповідальності та здатності забезпечувати безпечну комунікацію у мережевому просторі.

У процесі виконання четвертого завдання було здійснено емпіричне дослідження проблем та особливостей онлайн-активізму шляхом аналізу кейсів і анкетування учасників цифрових соціальних практик. Результати кейс-аналізу засвідчили, що соціальні мережі є ефективним інструментом цифрової мобілізації, інформаційної підтримки та формування онлайн-спільнот взаємодопомоги. Досліджені кейси продемонстрували важливу роль емоційної комунікації, довіри аудиторії та персоналізованих наративів у реалізації соціальних ініціатив. Водночас результати анкетування дозволили встановити, що найбільш поширеними проблемами онлайн-активізму є емоційне виснаження, негативна комунікація у цифровому середовищі, недовіра частини

аудиторії та інформаційне перевантаження. Разом із тим більшість респондентів високо оцінюють потенціал соціальних мереж у вирішенні соціальних проблем та розвитку громадянської активності, що свідчить про подальше посилення ролі цифрових форм соціальної взаємодії.

У межах п'ятого завдання було розроблено, реалізовано та оцінено ефективність онлайн-тренінгу, спрямованого на розвиток навичок онлайн-активізму та цифрової соціальної взаємодії у соціальній сфері. Реалізація тренінгової програми засвідчила доцільність використання едукативних онлайн-форматів для підготовки осіб, залучених до соціальних ініціатив у цифровому просторі. Учасники продемонстрували високий рівень зацікавленості у тематиці цифрової комунікації, психологічної стійкості, інформаційної безпеки та організації онлайн-проектів. Оцінка ефективності тренінгу показала, що подібні програми сприяють розвитку цифрової грамотності, критичного мислення, навичок безпечної комунікації та готовності до соціальної діяльності у мережевому середовищі. Водночас визначено перспективи подальшого вдосконалення тренінгу шляхом розширення практичного компоненту та інтеграції міждисциплінарних підходів до підготовки онлайн-активістів.

Відтак, результати дослідження підтвердили висунуту гіпотезу та засвідчили, що соціальні мережі в умовах цифровізації суспільства стають важливим простором нової соціальної роботи, у межах якого онлайн-активізм і цифрова солідарність виступають дієвими механізмами соціальної підтримки, громадянської мобілізації та розвитку сучасних форм соціальної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агарков О. А. Індивідуальність в цифрову епоху: як соціальні мережі впливають на самоідентифікацію та соціальну поведінку особистості. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 1. С. 73-78.
2. Агарков О. А., Буканов Г. М. Система організації соціальної сфери: деонтологічні засади, прогнозування та правовий документальний супровід. *Психологія та соціальна робота*. 2025. № 1. С. 11-20.
3. Балухтіна О. М., Венгер Р. О. Особливості використання зарубіжних практик у цифровій трансформації соціальної сфери України. *Психологія та соціальна робота*. 2025. № 1. С. 34-41.
4. Березовська Л. І. Вплив соціальних мереж на психологічне благополуччя особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. № 2 (55). С. 28-36.
5. Білецький О. П. Інтеграція цифрових технологій у соціальну роботу: виклики та перспективи. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. Т. 1. С. 38-42.
6. Бойко Ю. В. Соціальні мережі як зброя та інструмент впливу в умовах інформаційної війни. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2021. Т. 1. № 13. С. 235-239.
7. Вовк Н. Формування самоідентичності українського суспільства: погляд крізь призму соціальних мереж. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55. Т. 1. С. 4-8.
8. Войтович Р. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 3-18.
9. Войтовська А., Квашук В. Впровадження стандарту WCAG через проєктну роботу в умовах цифровізації, інклюзивності та волонтерства. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 22. С. 1–6.

- 10.Гавриленко І. Мережеве суспільство як поняття, образ та історична перспектива. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2012. № 1. С. 62-81.
- 11.Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 61. Вип. 5. С. 1-14.
- 12.Глушко Д. Роль соціальних мереж у побудові демократичного суспільства. *Журналістика та реклама: вектори взаємодії* : тези доп. учасн. V Міжнар. наук.-практ. конф., 22 березня, 2023 року. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. С. 92-94.
- 13.Городенко Л. М. Цифрова та інформаційна нерівність у мережевій комунікації. *Інформаційне суспільство*. 2012. № 16. С. 56-59.
- 14.Гречановська О. В., Мегем О. М., Потапюк Л. М. Вплив соціальних мереж на психологічний стан та самооцінку української молоді. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Психологія*. 2023. № 4. Т. 34 (73). С. 60-66.
- 15.Гриценко А., Бурлай Т. Вплив цифровізації на соціальний розвиток. *Економічна теорія*. 2020. № 3. С. 24-51.
- 16.Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 179-184.
- 17.Данько Ю. А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер. Соціологічні науки*. 2012. № 15 (1-2). С. 53-59.
- 18.Дарованець К. І. Вплив цифрового контенту на громадську думку. *Modern problems of science, education and society : the 4th International scientific and practical conference, June 19-21, 2023. Kyiv, 2023*. Р. 668-671.
- 19.Деякі питання цифрового розвитку : постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-п>
- 20.Європейська соціальна хартія (переглянута) : міжнародний документ від 03.05.1996 (ратифікована Україною 14.09.2006). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062

21. Запорожченко О. В. Ідентичність особистості в умовах інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2020. С. 12-16.
22. Каркач А. В. Цифровізація волонтерської діяльності людей літнього віку як фактор інклюзії у соціальне життя. *Психологія та соціальна робота*. 2025. № 2. С. 61-72.
23. Карпенко О. Г., Лях Т. Л., Петрович В. С., Петрочко Ж. В. Волонтери як рушій цифровізації соціальної підтримки в сільській громаді. *Humanitas*. 2025. № 5. С. 102-109.
24. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент* : збірник наукових праць. Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. Вип. 16. С. 61-71.
25. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950 (ратифікована Україною 17.07.1997). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
26. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>
27. Костіна В. В., Могилка О. П., Новак І. М. Цифровізація у сфері соціальної допомоги: проблеми і досвід. *Цифрова трансформація освіти та науки* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 04 берез. 2026 р. Харків, 2026. С. 231–237.
28. Костіна В. В., Могилка О. П., Новак І. М. Цифровізація у сфері соціальної допомоги: проблеми і досвід. *Цифрова трансформація освіти та науки* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 04 берез. 2026 р. Харків, 2026. С. 231–237.
29. Котлова Л. О., Долінчук І. О., Хоменко Н. В. Психологічні особливості користувачів соціальних мереж. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 101-106.

- 30.Кудлай В. Г. Сучасні тренди розвитку ринку праці в умовах цифровізації.
Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. 2021. Vol. 21. С. 65-66.
- 31.Кудлай В. Соціальні мережі в контексті формування суспільної думки.
Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 33. Т. 1. С. 182–189.
- 32.Литва Л. Медіа як ресурс капіталізації соціокультурних практик життєвого успіху особистості. *Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір* : монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2017. С. 89–102.
- 33.Малєєва Н. С. Залежність від соціальних мереж як соціально-психологічний феномен. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Сер. Психологія*. 2015. Т. 20. Вип. 3 (37). Ч. 1. С. 62-70.
- 34.Мартінова Л., Юрчик І. Соціальна робота у територіальній громаді: проблеми, виклики, перспективи. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. № 342 (3 (2)). С. 215-218.
- 35.Мацьопа Х. М. Специфіка використання інформаційних технологій у формуванні громадської думки в сучасній Україні. *Політичне життя*. 2023. № 3. С. 80-87.
- 36.Мгалоблішвілі А. Психологія використання соціальних інтернет мереж сучасними українськими користувачами. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 2 (70). С. 201-208.
- 37.Назар С. Дослідження питань цифровізації соціального обслуговування в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 2 (11). С. 308-315.
- 38.Пасько Я. І. Ієрархічне та мережеве суспільство: антагонізм чи субсидіарність?. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 48. С. 259-266.
- 39.Погромська В. І., Дубіна Г. О. Соціальні мережі: проблеми суспільства. *Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура* : зб. наукових доп. V міжнар. наук.-практ. конф., 15 листоп. 2019 р. Маріуполь : МДУ, 2019. Ч. 1. С. 111-114.

- 40.Поліщук О. С. Процеси ідентифікації в соціальних інтернет-мережах: соціально-філософські аспекти. *Філософія саду і садівництва в світовій культурі: джерела та новітні інтерпретації* : збірник наук. статей за матеріалами V Міжнародної науково-практичної онлайн конференції. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2021. С. 109-116.
- 41.Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
- 42.Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
- 43.Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
- 44.Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20>
- 45.Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
- 46.Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
- 47.Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
- 48.Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
- 49.Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
- 50.Різняк Л. Мережеве суспільство: виклики соціальній консолідації. *Вісник Львівського університету. Сер. Філософські науки*. 2016. № 18 (1). С. 28-36.
- 51.Сахарук Ю. П. Сучасні підходи до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. № 2. С. 72-79.
- 52.Семигіна Т. В. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник Академії*

- праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2015. № 1-2. С. 6-11.*
- 53.Скочко М. Цифрові та інформаційні технології у системі соціального захисту. *Соціальна робота та соціальна освіта. 2026. № 1 (16). С. 119-127.*
 - 54.Співак В. Мережеве суспільство: соціальні аспекти становлення. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. № 3. С. 95-96.*
 - 55.Степанова Л. В. Трансформації процесу комунікації в умовах становлення інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2011. № 45. С. 205-210.*
 - 56.Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>
 - 57.Тарасенко Т., Сорокіна Н. Перегляд етичних принципів соціальної роботи в Україні: науковий, освітній та професійний аспекти. *Соціальна робота та соціальна освіта. 2024. № 1 (12). С. 55-65.*
 - 58.Токарева В. О. Деякі питання щодо категорії «віртуальна ідентичність» у мережі інтернет. *Розвиток громадянського суспільства як необхідна складова європейської інтеграції України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 06 жовтня 2022 р. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 292-295.*
 - 59.Токарева В. О. Фрмування категорії «віртуальна ідентичність» у мережі Інтернет. *Часопис цивілістики. 2019. Вип. 45. С. 63-68.*
 - 60.Хлівнюк Т. П. Соціальна інклюзія в контексті цифровізації: можливості та ризики для соціальної держави. *Психологія та соціальна робота. 2024. Вип. 2 (60). С. 135–149.*
 - 61.Чалюк Ю. О. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в умовах цифровізації економіки. *Підприємництво та інновації. 2023. № 26. С. 70-79.*
 - 62.Шевчук О. В. Вплив соціальних мереж на психоемоційний стан молоді: соціальна робота з підлітками в еру цифрових технологій. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. С. 98-101.*

- 63.Шевчук О. В. Соціальні мережі як невід'ємна складова частина нашого повсякдення. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2023. Вип. 2. С. 38-41.
- 64.Ярема І. Теоретико-методологічні основи поняття «цифрова комунікація». *Вісник книжкової палати*. 2022. № 2. С. 47-52.
- 65.Aguilar-Idañez M. J., Caparrós-Civera N., Anaut-Bravo S. E-social work: an empirical analysis of the professional blogosphere in Spain, Portugal, France and Italy. *European Journal of Social Work*. 2020. № 23 (1). P. 80-92.
- 66.Eito Mateo A., Gómez Poyato M. J., Marcuello Servós C. e-Social work in practice: a case study. *European Journal of Social Work*. 2018. № 21 (6). С. 930-941.
- 67.López Peláez A., Marcuello-Servós C. e-Social work and digital society: re-conceptualizing approaches, practices and technologies. *European Journal of Social Work*. 2018. № 21 (6). P. 801-803.
- 68.López Peláez A., Pérez García R., Aguilar-Tablada Massó M. V. e-Social work: Building a new field of specialization in social work?. *European Journal of Social Work*. 2018. № 21 (6). P. 804-823.
- 69.Raya Diez E. e-Inclusion and e-Social work: new technologies at the service of social intervention. *European Journal of Social Work*. 2018. № 21 (6). P. 916-929.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкетування онлайн-активістів

Соціально-демографічний блок

Вік:

- ☐ 18-25 років
- ☐ 26-35 років
- ☐ 36-45 років
- ☐ 46 років і старше

Стать:

- ☐ жіноча
- ☐ чоловіча
- ☐ інше

Ваш основний вид діяльності:

- ☐ студент(ка)
- ☐ працівник соціальної сфери
- ☐ волонтер
- ☐ громадський активіст
- ☐ інше

Основний блок анкети

1. Які соціальні мережі Ви найчастіше використовуєте для онлайн-активізму?

- ☐ Instagram
- ☐ Facebook
- ☐ Telegram
- ☐ TikTok
- ☐ інші

2. Які основні труднощі Ви відчуваєте під час реалізації онлайн-соціальних ініціатив?

- ☐ недостатнє охоплення аудиторії;
- ☐ негативні коментарі та хейт;
- ☐ емоційне виснаження;
- ☐ недовіра користувачів;
- ☐ брак ресурсів;
- ☐ інформаційні маніпуляції;
- ☐ інше.

3. Які форми цифрової солідарності Ви вважаєте найбільш ефективними?

- ☐ поширення інформації;
- ☐ донати;
- ☐ репости;
- ☐ інформаційна підтримка;
- ☐ онлайн-спільноти взаємодопомоги;
- ☐ публічні інформаційні кампанії.

4. Чи вважаєте Ви, що соціальні мережі реально впливають на вирішення соціальних проблем?

- ☐ так;
- ☐ частково;
- ☐ ні;
- ☐ важко відповісти.

5. Які перспективи розвитку онлайн-активізму Ви вбачаєте в Україні?

- ☐ зростання ролі цифрових спільнот;
- ☐ посилення громадянської активності;
- ☐ розвиток волонтерських ініціатив;
- ☐ зростання ризиків дезінформації;
- ☐ професіоналізація цифрової соціальної роботи;
- ☐ інше.